

IZVJEŠTAJ
o provođenju Akcionog plana za djecu BiH 2015 – 2018.
za period od juni 2015. do aprila 2016. godine

(Usvojen na 71. sjednici Vijeća ministara BiH održanoj 31. 8. 2016. godine)

maj/svibanj 2016. godine

SADRŽAJ

I. Uvod	3
1. Izvještajni okvir	4
2. Odgovori izvještajnih jedinica	5
II. Informacije o provođenju mjera po specifičnim ciljevima iz AP BiH	8
A. SPECIFIČNI CILJ: Unaprijediti zakone u BiH, politike, strategije, koordinaciju i izvještavanje radi poboljšanja implementacije općih mjera iz Konvencije o pravima djeteta.	8
B. SPECIFIČNI CILJ: Unaprijediti ambijent za implementaciju općih principa Konvencije o pravima djeteta u vezi s nediskriminacijom, najboljim interesom djeteta i poštivanjem mišljenja djeteta	15
C. SPECIFIČNI CILJ: Osigurati uvjete za potpunu primjenu građanskih prava i sloboda djece i uspostaviti specifične mehanizme za zaštitu prava i sloboda.....	18
D. SPECIFIČNI CILJ: Unaprijediti mehanizme zaštite djece i jačanje svijesti radi sprečavanja i suzbijanja nasilja nad djecom	18
E. SPECIFIČNI CILJ: Jačati kapacitete porodice i ukupnog društvenog ambijenta za ostvarivanje socijalne i zdravstvene zaštite, kao i obrazovanja, radi implementacije prava djece lišene porodičnog okruženja.....	23
F. SPECIFIČNI CILJ: Osigurati mehanizme za primjenu zaštite prava djece s poteškoćama i ukupne zaštite djece i životnog standarda	25
G. SPECIFIČNI CILJ: Sistem odgoja i obrazovanja učiniti pravičnim i dostupnim za razvoj potencijala djeteta/učenika kroz visokokvalitetne, prilagođene i sveobuhvatne usluge.....	29
H. SPECIFIČNI CILJ: Osigurati mehanizme zaštite ranjivih grupa s posebnom pažnjom posvećenom djeci izbjeglicama, djeci migrantima, djeci s ulice, djeci u sukobu sa zakonom i drugoj djeci	33
III Generalno zapažanje i preporuke	34

I. Uvod

Akcioni plana za djecu Bosne i Hercegovine 2015 – 2018. (u daljem tekstu: AP BiH) usvojen je na 9. sjednici Vijeća ministara BiH održanoj 2. juna 2015. godine. Promocija AP BiH održana je 6. jula 2015. godine a objavljena na Web stranici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice kako bi se sadržajem, ciljevima i mjerama AP BiH upoznala šira javnost, stručna zajednica i organizacije civilnog društva.

AP BiH usvojen je sa osnovnim ciljem da doprinese ostvarenju međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine kao i da se do početka petog ciklusa izvještavanja (2015/17), prema Komitetu za prava djeteta UN-a, sačini novi periodični izvještaj o ostvarenom napretku Bosne i Hercegovine u primjeni Konvencije o pravima djeteta i provođenju Preporuka Komiteta za prava djeteta.

Kao što je i utvrđeno u okviru AP BiH a prema Preporukama Komiteta za prava djeteta za izradu izvještaja za po osnovu ove Konvencije, proces prikupljanja podataka realizira se na godišnjem nivou i to unutar procesa izvještavanja predstavlja osnovni mehanizam za praćenje, monitoring i evoluciju Preporuka Komiteta za prava djeteta UN-a na nivou Bosne i Hercegovine.

U tu svrhu AP BiH je operativni dokument koji utvrđuje specifične ciljeve i mjere koje su istovremeno i mehanizam izvještavanja Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i drugih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini o međunarodnim obavezama te o stepenu njihovog ispunjenja ali i o stanju ljudskih prava djece u Bosni i Hercegovini.

Cilj ovog procesa je kreiranje odgovorajućeg procesa praćenja stanja ljudskih prava djece i sistema za unapređenje uočavanja problema sa kojim se suočavaju djeca u Bosni i Hercegovini posebno u slučajevima kršenja Konvencije o pravima djeteta.

S obzirom na period usvajanja AP BiH (juni 2015), ovaj Izvještaj o provođenju obuhvata period od juna 2015. do aprila 2016. godine (u daljem tekstu: Izvještaj).

U okviru ovog Izvještaja prezentiraju se informacije o pokrenutim procesima i provedenim aktivnostima putem podnesenih Inicijativa od strane Vijeća za djecu BiH¹ prema nadležnim institucijama za provođenje mjera za svaki specifični cilj. Pored Inicijativa koje su sadržavale indikatore za njihovu implementaciju a upućene su nadležnim nivoima vlasti u prirodu decembar 2015. - februar 2016. godine, dodatno su na osnovu sadržaja AP BiH sačinjeni upitnici i proslijeđeni prema nadležnim institucijama koje su naznačene za provođenje određenih ciljeva i mjera kojima je ostavljen rok za dostavu podataka od 60 dana (kraj aprila 2016.g.)

Na osnovu dostavljenih informacija u ovom izvještajnom periodu u odnosu na raspoloživi period prikupljanja traženih podataka te kvalitet i kvantitet dostavljenih podataka treba naglasiti da se u okviru ovog Izvještaja daju prve preliminarne ocjene o ostvarenom napretku u implementaciji AP BiH za period juni 2015 do april 2016.

¹ Vijeće za djecu BiH je savjetodavno i koordinirajuće tijelo Vijeća ministara BiH uspostavljeno Odlukom VMBiH na sjednici održanoj 4. 12. 2012. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 4/13), na osnovu koje je donesena Odluka o imenovanju članova Vijeća za djecu BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 95/13). Vijeće za djecu BiH ima 13 članova, kojeg čine stručni predstavnici: Ministarstva za ljudska prava (2), Agencije za ravnopravnost spolova (1) Ministarstva pravde (1), Ministarstva sigurnosti (1), Ministarstva civilnih poslova (1), Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje (1), MIP-a (1), NVO - Mreže „Snažnji glas za djecu“ (2) i akademske zajednice (3) Univerzitet Sarajevo, Banja Luka, Sveučilišta u Mostaru.

1. Izvještajni okvir

Polazište za Izvještaj je opći cilj: Realizacija specifičnih ciljeva i mjera za period od 2015–2018. godine kojim se unapređuje primjena UN Konvencije o pravima djeteta, i osigurava poštivanje Preporuka Komiteta za prava djeteta i ostalih međunarodnih tijela, UN-a, preporuka Vijeća Evrope, Evropske komisije ali i drugih međunarodnih instrumenata kojih je članica Bosna i Hercegovina a koji se odnose na zaštitu prava djeteta, kao i mjera iz prethodnog AP BiH (2011-2014.) koje nisu provedene.

Iz općeg cilja izdvaja se osam specifičnih ciljeva kojim se planira:

- A. Unaprijeđenje zakona u BiH, politika, strategija, koordinacije i izvještavanja radi poboljšanja implementacije općih mjera iz Konvencije o pravima djeteta;
- B. Unaprijeđenje ambijenta za implementaciju općih principa Konvencije o pravima djeteta u vezi s nediskriminacijom, najboljim interesom djeteta i poštivanjem mišljenja djeteta;
- C. Osigurati uvjete za potpunu primjenu građanskih prava i sloboda djece i uspostava specifičnih mehanizama za zaštitu prava i sloboda;
- D. Unaprijeđenje mehanizma zaštite djece i jačanje svijesti radi sprečavanja i suzbijanja nasilja nad djecom;
- E. Jačanje kapaciteta porodice i ukupnog društvenog ambijenta za ostvarivanje socijalne i zdravstvene zaštite, kao i obrazovanja, radi implementacije prava djece lišene porodičnog okruženja;
- F. Osigurati mehanizme za primjenu zaštite prava djece s poteškoćama i ukupne zaštite djece i životnog standarda;
- G. Sistem odgoja i obrazovanja učiniti pravičnim i dostupnim za razvoj potencijala djeteta/učenika kroz visokokvalitetne, prilagođene i sveobuhvatne usluge;
- H. Osigurati mehanizme zaštite ranjivih grupa s posebnom pažnjom posvećenom djeci izbjeglicama, djeci migrantima, djeci s ulice, djeci u sukobu sa zakonom i drugoj djeci.

Za ostvarenje općeg/opšteg cilja AP BiH, a kroz realizaciju njegovih osam specifičnih ciljeva, predviđeno je 127 mjera sa rokom provođenja do kraja 2018. godine.

U AP BiH, sa rokom realizacije u 2015. godini, predviđeno je provođenje 72 mjere. U izvještajnom periodu ukupno je provedeno 58 mjera, a nije provedeno 14 mjera. Procenat uspješnosti realizacije na provođenju mjera AP BiH u promatranom periodu je 80%.

2. Odgovori izvještajnih jedinica

U izvještajnom periodu Vijeće za djecu BiH je pokrenulo je inicijative na provođenju 32 mjere AP BiH, čiji je rok realizacije planiran u 2015. godini, i dobilo povratne informacije o njihovom provođenju od nadležnih organa, organizacija, tijela, medija, univerziteta u procentu koji slijedi:

a) Entitetskim vladama i entitetskim i kantonalnim ministarstvima obrazovanja, kao i Vladi i Odjelu za obrazovanje Distrikta, upućene su inicijative za provođenje 17 mjera AP BiH što predstavlja 53% mjera planiranih za provođenje u izvještajnom periodu.

Stopa odgovora u Federaciji BiH na upućene inicijative vladama za provođenje mjera iznosi **70%** od planiranog uzorka, a na upućene inicijative za provođenje mjera AP BiH kantonalnim ministarstvima obrazovanja iznosi **60%** od planiranog uzorka.

Stopa odgovora u Republici Srpskoj na upućene inicijative Vladi i Ministarstvu prosvjete i kulture Republike Srpske na provođenje mjera AP BiH iznosi **0%** od planiranog uzorka.

Stopa odgovora u Distriktu Brčko na upućenu inicijativu Vladi za provođenje mjera AP BiH nije se mogla iskazati procentualno jer je odgovor dala samo Pravosudna komisija Distrikta i to bez konkretnih informacija, a stopa odgovora Odjela za obrazovanje Distrikta je **0%** od planiranog uzorka.

Vidljivo je da je odgovore dostavio samo jedan entitet (Federacija BiH) u potpuno zadovoljavajućem procentu. Drugi entitet (Republika Srpska) uopšte nije dostavio odgovore, a može se na isti način zaključiti i vezano za odgovore Distrikta.

Uzimajući u obzir činjenicu da od ukupnog broja pokrenutih inicijativa na provođenju mjera AP BiH ovo predstavlja (oko 50% inicijativa) na provođenju 53% mjere AP BiH, a da je odgovore dostavio samo jedan entitet (Federacija BiH), **ovi dostavljeni podaci ne mogu se smatrati kompletnim uzorkom za Bosnu i Hercegovinu.**

b) Univerzitetima (Banja Luka, Sarajevo, Mostar), javnim RTV servisima u BiH (RTV BiH, RTV FBiH i JP RTRS) lokalnim zajednicama putem Saveza općina i gradova Federacije BiH i Saveza opština i gradova Republike Srpske i NVO oba entiteta putem Mreže „Snažniji glas za djecu“ upućene su inicijative na provođenju 11 mjera AP BiH što predstavlja oko 34% mjera planiranih za provođenje u izvještajnom periodu.

Slijedeći gore navedeni entitetski princip dostave odgovora na pokrenute inicijative od strane Vijeća za djecu BiH u cilju provođenja mjera AP BiH u ovom slučaju u Federaciji BiH stopa odgovora je **veća od 60%** dok je u Republici Srpskoj stopa odgovora **veća od 80%** od planiranog uzorka.

Ovi dostavljeni podaci su relevantni za Bosnu i Hercegovinu.

c) Ministarstvima na nivou BiH (Ministarstvu pravde, Ministarstvu civilnih poslova, Ministarstvu sigurnosti, Ministarstvu za ljudska prava) i Instituciji Ombudsmena i -Vladi Federacije BiH - radi uspostave Vijeća za djecu FBiH upućene su inicijative na provođenju 4 mjere AP BiH što predstavlja zahtjev za provođenje oko 12 % mjera AP BiH.

Stopa odgovora je oko 67% od planiranog uzorka i ovi podaci su relevantni za BiH.

r.b.	NAZIV INSTITUCIJE	BROJ UPUĆENIH INICIJATIVA	BROJ PROVOĐENJA MJERA AP-a	DOSTAVILI ODGOVOR DA / NE	PROC. %
1.	ENTITETSKA I KANTONALNA MINISTARSTVA OBRAZOVANJA				
	Federalno ministarstvo obrazovanja	10	11	DA	60%
	Ministarstvo obrazovanja – Tuzlanski kanton	10	11	DA	
	Ministarstvo obrazovanja – Zeničko- dobojski kanton	10	11	DA	
	Ministarstvo obrazovanja – Hercegovačko-neretvanski kanton	10	11	DA	
	Ministarstvo obrazovanja – Srednjobosanski kanton	10	11	DA	
	Ministarstvo obrazovanja – Bosanko-podrinjski kanton Goražde	10	11	DA	
	Ministarstvo obrazovanja Posavski kanton	10	11	DA	
	Ministarstvo obrazovanja Sarajevski kanton	10	11	NE	
	Ministarstvo obrazovanja - Zapadnohercegovački kanton	10	11	NE	
	Ministarstvo obrazovanja - Kanton 10	10	11	NE	
	Ministarstvo obrazovanja - Unsko-sanski kanton izuzev Općine Bosanska Krupa	10	11	NE	
	Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske	10	11	NE	0%
	Odjel za obrazovanje Brčko distrikta BiH	10	11	NE	0%
2.	VLADE KANTONA I ENTITETA				
	Vlada - Kanton Sarajevo	6	6	DA	70%
	Vlada - Tuzlanski kanton	6	6	DA	
	Vlada - Zeničko-dobojski kanton	6	6	DA	
	Vlada - Srednjobosanski kanton	6	6	DA	
	Vlada - Unsko-sanski kanton	6	6	DA	
	Vlada - Bosansko-podrinjski kanton	6	6	DA	
	Vlada - Zapadnohercegovački kanton	6	6	DA	
	Vlada – Kanton 10	6	6	NE	
	Vlada – Posavski kanton	6	6	NE	
	Vlada - Hercegovačko-neretvanski kanton	6	6	NE	
	Vlada - Republike Srpska	6	6	NE	0%
	Vlada Brčko distrikta BiH - Pravosudna komisija	6	6	DA	
ODGOVORI Pravosudne Komisije NE DAJU KONKRETNE INFORMACIJE O PROVOĐENJU MJERA, PA SE OVDJE, NA IDENTIČAN NAČIN, NE MOŽE ISKAZATI STOPA ODGOVORA VLADE DB BIH					

3.	MREŽA NVO				
	Mreža „Snažniji glas za djecu“- ima 20 NVO sa područja čitave BiH	3	4	DA	100%
4.	OMBUDSMENI				
	Ombudsmen BiH,	1	1	NE	0%
	Odjelu za praćenje prava djece pri Inst.omb.BiH	1	1	NE	0%
	Ombudsmenu za djecu RS	1	1	NE	0%
5.					
	Ministarstvo civilnih poslova BiH	1	1	DA	100%
	Konferencija ministara obrazovanja BiH	1	1		
6.	UNIVERZITETI				
	Univerzitetima u Sarajevu	1		DA	100%
	Univerzitet u Banja Luci	1		DA	
	Sveučilište u Mostaru	1		DA	
7.	MINISTARSTVA BIH				
	Ministarstvo civilnih poslova BiH	1	1	DA	75%
	Ministarstvu pravde BiH	1	1	DA	
	Ministarstvu sigurnosti BiH	1	1	NE	
	Ministarstvu za ljudska prava BiH	1	1	DA	
8.	JAVNI RTV SERVISI				
	RTV BIH	2	2	DA	67%
	RTV FBiH	2	2	NE	
	JP RTRS	2	2	DA	
9.					
	Vlada Federacije BiH	1	1	DA	100%
10.	SAVEZ OPĆINA I GRADOVA				
	Savez općina i gradova Federacije BiH	3	4		
	<i>od 81 općine/grada u FBiH odgovor dostavile dvije lokalne zajednice (Grad Zenica i Općina Vogošća).</i>				
	Savez opština i gradova Republike Srpske	3	4		
	<i>dostavile dvije lokalne zajednice iz RS-a od 63 opštine/grada (Opština Modriča, Opština Srebrenica)</i>				

Tabela 1: Inicijative koje je pokrenulo Vijeće za djecu na provođenju mjera AP BiH i procenat dostavljenih odgovora

U izvještajnom periodu nadležna ministarstva na nivou BiH pokrenula su inicijative na provođenju 26 mjera AP BiH. Procenat realizacije ovih 26 mjera od strane uključenih institucija za provođenje, na nižim nivoima vlasti, će se moći iskazati na kraju 2016. godine kada se dostave sve potrebne informacije o statusu svih pokrenutih inicijativa.

II. Informacije o provođenju mjera po specifičnim ciljevima iz AP BiH

Ustavni okvir za Bosnu i Hercegovinu, određuje nadležnosti države i entiteta te definiše da Bosnu i Hercegovinu čine Federacija BiH sa 10 kantona, centralizirana Republika Srpska i Brčko distrikt te da u vezi pojedinih pitanja veći dio odgovornost i ovlaštenja imaju ovi nivoi vlasti.

Iz tog razloga su u pripremi AP BiH, Vijeće za djecu BiH i ministarstva na nivou Bosne i Hercegovine (Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo pravde BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo sigurnosti BiH) u većini mjera pokretači inicijativa za provođenje konkretnih mjera prema nižim nivoima vlasti.

Kao što je i naglašeno u odnosu na period usvajanja Izvještaj o provođenju Akcionog plana za djecu BiH 2015 – 2018. obuhvata se period od jula 2015. do aprila 2016. godine i izvještava o ostvarenom napretku prema prikupljenim informacijama o provedenim aktivnostima za svaki specifični cilj i mjeru iz AP BiH.

A. SPECIFIČNI CILJ: Unaprijediti zakone u BiH, politike, strategije, koordinaciju i izvještavanje radi poboljšanja implementacije općih mjera iz Konvencije o pravima djeteta.

Za realizaciju ovog cilja u AP BiH predviđeno je 30 mjera sa rokom realizacije do kraja 2018 U 2015. godini, u AP BiH, predviđeno je provođenje 12 mjera.
Za kontinuirano provođenje predviđeno je 7 mjera.

Vijeće za djecu BiH i ministarstva na državnom nivou pokrenula su inicijative prema nižim nivoima vlasti na provođenju 19 mjera AP BiH, te je procenat njihove realizacije 100%. Stepen operativne realizacije mjera ovog cilja prema postavljenim indikatorima za nadležne institucije na nižim nivoima vlasti zahtijeva dugoročnije vrijeme (u pitanju su zakoni, politike, strategije..) i u cjelini će se moći iskazati istekom 2016. godine što će biti obuhvaćeno u narednom Izvještaju za 2017. godinu.

Informacije o provedenim aktivnostima jun 2015. – april 2016. godine:

Vijeće za djecu BiH pokrenulo je inicijative prema nižim nivoima vlasti na provođenju 11 mjera a ministarstva na nivou BiH aktivnosti na provođenju 8 mjera.

Mjere čije aktivnosti je pokrenulo Vijeće za djecu i dobilo povratne informacije o njihovom provođenju:

1. Osigurati adekvatne ljudske, tehničke i finansijske resurse kako bi provođenje Akcionog plana za djecu BiH 2015 – 2018. bilo ostvareno na sveobuhvatan i dosljedan način na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine (Mjera 1. Specifični cilj A-A2)

Ministarstvo za ljudska prava BiH osiguralo je finansijske resurse za rad Vijeća za djecu BiH u 2016. godini. Međutim još uvijek nisu osigurani dovoljni ljudski i tehnički resursi u resornom ministarstvu za efikasnije provođenje Akcionog plana za djecu BiH 2015 – 2018., a posebno sistem koordinacije sa nižim nivoima vlasti koji bi osigurao efikasnije provođenje APBiH.

Sedam kantonalnih vlada su dostavile odgovor na ovu mjeru, a od **šest kantonalnih vlada** (Sarajevskog, Tuzlanskog, Ze-do, Srednjobosanskog, Unskosanskog i Bosanskopodrinjskog Kantona) nijedna se nije pozvala na Akcioni plan za djecu 2015. - 2018. nego su svoje odgovore bazirali na usvojenim kantonalnim akcionim planovima za provedbu dokumenta Politike zaštite djece bez roditeljskog staranja i porodica pod rizikom od razdvajanja u FBiH 2006. – 2016. odnosno na Akcioni plan za prevenciju nasilja u porodici (npr. na području Tuzlanskog kantona).

Vlada Županije Zapadnohercegovačke je odgovorila da nisu donijeli politike za djecu, a samim tim još uvijek nisu osigurali potrebne resurse za provođenje APBiH.

Međutim, od strane lokalnih zajednica i mreže „Snažnji glas za djecu“ dobivene su informacije koje ukazuju da se u lokalnim zajednicama radi na izradi akcionih planova za djecu kao što slijedi:

Općina Zenica je u aprilu 2016. godine usvojila Akcioni plan za djecu.

Općina Novi Grad Sarajevo je u saradnji sa nevladinom organizacijom „Naša djeca“ izradilo Akcioni plan za djecu za period 2010 – 2011. a njegova revizija je rađena za period 2012/2013. Trenutno je u izradi novi Akcioni plan za djecu koji će do kraja 2016. biti usvojen. U ovoj Općini spostavljen je i Dječiji parlament.

Općina Vogošća je 2008. godine donijela Akcioni plan za djecu koji bi trebalo ažurirati na godišnjem nivou.

Općina Travnik je izrazila svoju opredijeljenost o potrebi donošenja lokalnog akcionog plana za djecu na općinskom nivou.

Iako Vlada Republike Srpske nije dostavila tražene informacije po ovoj mjeri,

dostavljeni podaci od Opštine Modriča pokazuju da je Skupština Opštine Modriča donijela Odluku o izradi lokalnog akcionog plana za djecu i da je u toku njegova izrada.

Prema informacijama NVO „Zdravo da ste“ radi se na izradi Akcionog plana za djecu Grada Banja Luka.

Opština Srebrenica u skladu sa obavezama lokalne zajednice iz Akcionog plana za djecu BiH obezbjeđuje ljudske i materijalne resurse za realizaciju pojedinih mjera Akcionog plana.

2. Uspostaviti programsko budžetiranje, obezbjeđivanje budžeta koji adekvatno uzimaju u obzir potrebe sve djece na svim nivoima vlasti u državi (entitetski, Distrikta, kantonalni, općinski), osiguranje vidljivosti djece u budžetu s jasno dodijeljenim sredstvima za potrebe i zadovoljavanje prava sve djece u relevantnim sektorima i uspostavljanje sistema monitoringa (Mjera 1. Specifični cilj A-A4)

U dostavljenim odgovorima evidentno je da nijedna izvještajna jedinica još nije uspostavila programsko budžetiranje ali da u okviru raspoloživih budžetskih sredstava izdvajaju sredstva namijenjena dječjoj zaštiti. Procenat izdvojenih sredstava po relevantnim sektorima nije dostavljen od strane niti jednog ispitanika zbog čega se ne može zaključiti koliki je ukupan procenat budžetskih izdvajanja za djecu, što je neophodan podatak kojim se mjeri učinak na djecu.

Primjer dobre prakse je Ministarstvo omladine, porodice i sporta Republike Srpske koje je uspješno pilotiralo projekat programskog budžetiranja što može poslužiti kao model i drugim institucijama. Ova informacija je dobivena od Stručne grupe za budžetiranje Vijeća za djecu u čijem sastavu participiraju predstavnici Ministarstva finansija Republike Srpske i predstavnici NVO ovog entiteta.

3. Uspostava koordiniranog sistema za sveobuhvatno prikupljanje, čuvanje i analizu podataka kojim će biti pokrivena sva djeca (do 18 godina) i koji će biti razvrstani po kategorijama kojima je potrebna posebna zaštita. Podatke treba prikupljati po dobi, spolu, nacionalnoj pripadnosti, invalidnosti, socio-ekonomskom statusu i geografskom položaju (Mjera 1. Specifični cilj A-A5)

U Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH, kroz projekat IPA 2, vode se aktivnosti na uspostavi baze podataka za ranjive grupe među kojima su i djeca. U toku je izrada Pravilnika za prikupljanje podataka iz nadležnosti ministarstva, koji predviđa da se od strane nadležnih institucije na svim nivoima vlasti u BiH elektronski prikupljaju podaci u cilju boljeg uvida u stanje ljudskih prava djece a radi uspostave adekvatnog međunarodnog izvještavanja u ovoj oblasti i praćenja slučajeva diskriminacije.

4. Osigurati povoljnije uvjete rada civilnom društvu i nevladinim organizacijama kroz niže poreske stope i osiguranje budžetskih sredstava na svim nivoima vlasti za finansiranje programa NVO-a u oblasti promocije i zaštite prava djece (Mjera 1. Specifični cilj A-A9)

Vijeće za djecu BiH je također pokrenulo inicijativu za uvođenje poreskih olakšica za rad civilnog društva koji se bavi pravima djece. Iz dostavljenih podataka nije vidljivo da su od strane entitetskih i kantonalnih vlada, odnosno Brčko distrikta razmatrane i pokrenute inicijative o uvođenju nižih poreskih stopa i/ili plaćanja administrativnih taksi za organizacije čija je djelatnost pružanje direktnih usluga djeci u oblasti zaštite njihovih prava.

Kada je u pitanju osiguranje budžetskih sredstava za finansiranje programa NVO-a u oblasti promocije i zaštite prava djece primjeri dobre prakse su slijedeći:

Vlada Zeničko-dobojskog kantona je u 2015. godini za finansiranje projekata/ projekte NVO u oblasti promocije i zaštite prava djece izdvojila 306.505,00 KM kroz posebne programe koji se odnose na obilježavanje dječije nedjelje, zaštite djece žrtava nasilja, cjelodnevnog boravka za djecu sa invaliditetom, te izgradnji zgrade dnevnog centra u Žepču.

Iz dostavljenih podataka vidljivo je da je **Vlada Tuzlanskog kantona u 2015.** godini kroz Program materijalnog zbrinjavanja lica u stanju socijalne potrebe i Program subvencije troškova prevencije ovisnosti o drogama izdvojila i dodijelila nevladinim organizacijama koje se bave promocijom i zaštitom prava djece ukupna finansijska sredstava u iznosu 399.000,00 KM.

Za razliku od gore navedenih kantona ostale kantonalne vlade su u dostavljenim odgovorima naveli da su u 2015. godini putem javnih poziva sufinansirali različite programe i projekte nevladinih organizacijama koje se bave zaštitom prava djece, ali bez konkretnih i jasnih pokazatelja.

5. Izraditi politike zaštite djece i etičke kodekse zaposlenika za sve institucije koje rade direktno s djecom (s prijedlogom za obaveznu obuku o njima) (Mjera 2. Specifični cilj A-A8)

Ministarstvo pravde BiH i Ministarstvo civilnih poslova BIH su nadležnim institucijama na nižim nivoima vlasti uputili inicijativu za izradu politika zaštite djece i etičkih kodeksa zaposlenika koji rade direktno sa djecom. Očekuje se da nadležne institucije do kraja tekuće godine izvijeste Vijeće za djecu BiH o poduzetim aktivnostima na realizaciji pomenute inicijative.

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje izradila dokument Etički kodeks za sve osnovne škole u Bosni i Hercegovini. Kodeks je nastao unutar projekta "Razvoj sistema praćenja kvalitete u obrazovanju etičkog kodeksa i indikatora interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja" u okviru programa MDG F Kultura za razvoj uz potporu UNICEF-a.

Ovaj kodeks omogućuje instituciji definiranje etičkog ponašanja kao obvezujućeg za profesiju, kao i pravno reguliranje njegove upotrebe u cilju postizanja visokih standarda.

Etički kodeks odnosi se na sve osnovne škole u Bosni i Hercegovini i njegovo provođenje i poštivanje se preporučuje za sve članove školske zajednice.

Prema dostavljenim podacima navedeni Kodeks se primjenjuje u Unsko-sanskom kantonu, kantonu Tuzla, Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde i u Posavskom kantonu.

Međutim, prema saznanjima većina osnovnih i srednjih škola svojim pravilnicima donosi etički kodeks ponašanja nastavnika i učenika u procesu odgojno-obrazovnog rada. Činjenica je da se ne provode specifične obuke vezane za ovu temu. Pedagoški zavodi/zavod za školstvo u BiH (ukupno 9) su odgovorni za obuke nastavnika u osnovnim i srednjim školama i u budućim planovima ovo područje se može uključiti u plan i program obuka jer do sada to nije bila praksa.

6. Formiranje Vijeća za djecu u Federaciji BiH (Mjera 4. Specifični cilj A-A3)

Vlada Federacije BiH je, na osnovu inicijative koju je uputilo Vijeće za djecu BiH, putem Federalnog ministarstva rada i socijalne politike pokrenulo postupak dobivanja mišljenja od nadležnih institucija vezano za formiranje Vijeća za djecu u Federaciji BiH.

7. Podsticati angažman NVO u pogledu praćenja stanja prava djece u BiH (Mjera 2. Specifični cilj A-A6)

Vijeće za djecu BiH podstiče značaj angažmana neformalne mreže NVO „Snažniji glas za djecu“ u pogledu praćenja stanja prava djece u BiH kao i promocije i zaštite prava djeteta.

Za UNICEF je pripremljen i prijedlog monitoringa stanja prava djece u BiH, prijedlog je prihvaćen tako da će Mreža sačiniti izvještaj o stanju prava djece do kraja 2016. Što će biti njihov doprinos u sagedavanju stanja ljudskih prava djece u Bosni i Hercegovini za naredni izvještajni period.

8. Provođenje promotivno-edukativnih kampanja o dječijim pravima i prihvatanju različitosti, prilagođene različitim ciljnim grupama (djeci, roditeljima, profesionalnoj javnosti, široj zajednici) (Mjera 2. Specifični cilj A-A7)

Vijeće za djecu BiH je, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska prava BiH, jula 2015. godine upriličilo promociju Akcionog plana za djecu 2015-2018. koja je imala za cilj da se šira javnost upozna sa ciljevima i mjerama iz APBiH.

U izvještajnom periodu promotivno-edukativne kampanje o dječijim pravima i prihvatanju različitosti, prilagođene različitim ciljnim grupama realizovale su se u okviru aktivnosti pojedinih članica neformalne mreže NVO „Snažniji glas za djecu“. Vijeće za djecu BiH nije bilo nosilac promotivno-edukativnih kampanja, ali su njegove članice ispred nevladinog sektora iako je vidljivo da i za ovu oblast nedostaju adekvatni resursi kako bi imali direktniji uticaj na promjenu i jačanje svijesti odječijim pravima uopšte.

9. Osiguranje adekvatnih ljudskih, tehničkih i finansijskih resursa kako bi provođenje Akcionog plana za djecu BiH 2015 – 2018. bilo ostvareno na sveobuhvatan i dosljedan način na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine (Mjera 1. Specifični cilj A-A2)

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je tokom 2015. godine planiralo budžetska sredstva za 2016. godinu za rad Vijeća za djecu BiH i njegovih stručnih/tematskih grupa što još uvijek nije dovoljan resurs za interdisciplinarni pristup i zajedničko djelovanje svih institucija koje bi trebale da u narednom periodu imaju konkretniji rezultat u predlaganju kvalitetnijih i direktnijih mjera za promjene u politici prema djeci.

Nadležne vlade, koje su dostavile svoje informacije nisu dostavile podatak da li su planirale budžetska sredstva za provođenje ovog plana u 2015. i 2016. godini što je za 2015. i razumljivo iz razloga jer je Akcioni plan za djecu usvojen početkom juna 2015. godine.

10. Podnošenje inicijative za izmjenu sistematizacije radnih mjesta u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH radi uspostave Odjela za prava djeteta u okviru Sektora za ljudska prava, kako bi se ojačala uloga i vodstvo MLJPI u zagovaranju prava djeteta, formulisanjau politike, praćenju implementacije programa i mobilizaciji resursa za djecu (Mjera 2. Specifični cilj A-A3)

Navedena inicijativa je podnesena Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH od strane Vijeće za djecu BiH, a nakon održane vanredne sjednice održane 21. januara 2016. godine kojom se traži izmjena Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH sa pripremljenim konkretnim prijedlogom za uspostavu odgovarajuće organizacione jedinice za prava djeteta u okviru Sektora za ljudska prava. Također, uspostava odgovarajuće organizacione jedinice za prava djeteta bi značila osiguranje ljudskih i tehničkih resursa za dosljedno provođenje Akcionog plana za djecu BiH 2015 – 2018.

11. Izrada godišnjeg izvještaja o provođenju Akcionog plana za djecu BiH (2015-2018) koji se dostavlja na usvajanje Vijeću ministara BiH (mjera 3. Specifični cilj A-A3)

U cilju provođenja ove mjere Vijeće za djecu je pokrenulo 30 inicijativa za provođenje 32 mjere Akcionog plana za djecu, koje su u januaru 2016. upućene na provođenje nadležnim organima, organizacijama, tijelima, medijima, univerzitetima. Početkom marta 2016. su pripremljeni upitnici koji su upućeni svim nadležnim za provođenje 33 mjere za koje su pokrnute inicijative sa rokom dostave podataka do kraja aprila 2016. godine. Na sjednici Vijeća održanoj 6. maja 2016. razmotren je nacrt ovog Izvještaja sa zaključkom da se u izvještaj uvrste sve pristigle informacije od nadležnih koje su stigle do kraja maja 2016. i da se ovaj prijedlog Izvještaja uputi na mišljenje nadležnim institucijama kako se ne bi propustio jedan izvještajni period.

Mjere čije aktivnosti su pokrenula nadležna ministarstva na nivou BiH:

Obzirom da je za provođenje mjere 1 i 2 potrebno dobiti saglasnosti i od drugih institucija, u toku su aktivnosti koje vodi Stručna grupe za zakonodavstvo Vijeća za djecu BiH sa predstavnicima Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstva pravde BiH u cilju provođenja gore navedenih mjera tokom 2016/2017. godine.

1. Izrada inicijative za donošenje sveobuhvatnog zakona o pravima djece na nivou BiH, koji u potpunosti utjelovljuje principe i odredbe Konvencije i njenih fakultativnih protokola i koji pruža jasne smjernice za njihovu dosljednu primjenu na cijeloj teritoriji BiH (Mjera 1. Specifični cilj A-A.1.)

2. Izrada inicijative za pokretanje aktivnosti na sistematičnom usklađivanju zakonodavstva sa zahtjevima iz Zakona o zabrani diskriminacije (Mjera 2. Specifični cilj A-A.1.)

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je u pogledu mjere 2. sačinilo je Prijedlog Izmjena i dopuna Zakona o zabrani diskriminacije koji je u decembru 2015. godine usvojilo Vijeće ministara BiH i uputilo na usvajanje Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine. Ovaj zakon značajan je prije svega zbog uvođenja novih osnova diskriminacije (osoba sa invaliditetom) te procesnog unaprjeđenja i uvođenja viktimizacije kao oblika diskriminacije što je također važan segment za dalje aktivnosti praćenja usaglašenosti ostalih zakona sa Zakonom o zabrani diskriminacije. Također je po osnovu ovog zakona izrađen i Izvještaj o pojavnim oblicima diskriminacije sa prijedlogom akcionog plana mjera. Ova aktivnost omogućiti će da se u narednom periodu intenziviraju aktivnosti usmjerene na izradi prijedloga za sistematičnije usklađivanje zakona. Ministarstvo također u sklopu procedure davanja mišljenja daje sugestije koje se odnose na usklađenost zakona sa Zakonom o zabrani diskriminacije.

3. Podnijeti inicijativu za donošenje zakona koji izričito zabranjuju svako tjelesno kažnjavanje djece u svim područjima, uključujući i kažnjavanje kod kuće (Mjera 6. Specifični cilj A-A.1.)

4. Usvojiti jasne odredbe u zakonskim aktima i javnim politikama o definiciji djeteta u skladu s Konvencijom o pravima djeteta (Mjera 11. Specifični cilj A-A.1.)

5. Prevesti Opći komentar brpj 16 o obavezama države u pogledu uticaja poslovnog sektora na prava djeteta, promovirati ga i učiniti dostupnim poslovnom sektoru u BiH (Mjera 1. Specifični cilj A-A 10)

Obzirom da je za provođenje mjera 3. 4. i 5. potrebno dobiti saglasnosti i od drugih institucija, u toku su aktivnosti koje vodi Stručna grupe za zakonodavstvo Vijeća za djecu BiH sa predstavnicima Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstva pravde BiH u cilju provođenja gore navedenih mjera tokom 2016/2017. godine.

6. Podnijeti inicijativu o usklađivanju zakonodavstva o nasilju u porodici na cijeloj teritoriji države (Mjera 5. Specifični cilj A-A.1.)

U informaciji Agencije za ravnopravnost spolova BiH navodi se da zbog složenog državnog ustrojstva BiH nemoguće naći jedinstveno rješenje, odnosno potpuno uskladiti zakonodavstvo o prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici u cijeloj Bosni i Hercegovini. U cilju usklađivanja legislative za Istanbulskom konvencijom istaknuto je da je Gender centar FBiH u okviru rada stručnog tima za izradu i praćenje provedbe Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici (2013-2017) u ovom entitetu rađena analiza potrebnog usaglašavanja legislative sa Istanbulskom konvencijom.

7. Podnijeti inicijativu za donošenje zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u građanskim stvarima koji bi precizno regulirao postupke domaćih organa po Konvenciji o ostvarivanju alimentacionih zahtjeva u inostranstvu (Mjera 10. Specifični cilj A-A.1.3.)

Prema informacija **Ministarstva pravde BiH**, Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u građanskim stvarima je neophodan, prvenstveno radi utvrđivanja jedinstvenog postupka u vezi sa provođenjem konvencija o ostvarivanju alimentacionih prava sa inostranim elementom, kao i vezi provođenja Konvencije o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece. Ovi postupci ustvari i ne postoje u zakonodavstvu BiH, tačnije zakonima entiteta, pa se u jednim slučajevima odlučuje u parničnom postupku, u drugim slučajevima (u istim pravnim stvarima kao u prvom slučaju) u vanparničnom postupku, dok se često iste pravne stvari rješavaju samo kroz izvršni postupak.

U pravcu prevazilaženja ovih problema u Ministarstvu pravde BiH (Sektor za međunarodnu i međuentitetsku pravnu pomoć i saradnju) su izvršene odgovarajuće pripreme, prepoznati problemi i ponuđena odgovarajuća rješenja kroz radnu verziju prednacrtu Zakona. Dakle Ministarstvo pravde BiH je pripremlilo radni materijal za ovaj zakon, s tim što je potrebno formirati ekspertni tim koji bi sačinio Nacrt zakona i u tom pravcu se očekuje pomoć od Vijeća za djecu BiH, koje bi ponudilo odgovarajuće eksperte kako bi se sačinio kvalitetan tekst Zakona, kojim bi bili riješeni aktuelni problemi u vezi provođenja navedenih konvencija, a čime bi se osigurala i veća zaštita djece.

Ovaj zakon bi svakako trebao da bude za nivo Bosne i Hercegovine, jer se odnosi isključivo na provođenje međunarodnih ugovora za koje je odgovorna država. Nakon utvrđivanja teksta Nacrta, Ministarstvo pravde BiH će provesti proceduru propisanu zakonom za njegovo usvajanje.

8. Usvajanje i provođenje aktivnosti utvrđenih Strategijom nadzora nad opojnim drogama u BiH (2015–2020) i akcionim planovima (Mjera 2. Specifični cilj A-A.2.)

Ministarstvo sigurnosti BiH je dostavilo informaciju da Strategija nadzora nad opojnim drogama u BiH (2015–2020) i akcionim planovima nije usvojena. U aktivnostima koje su do sada poduzete navodi se da je Vijeću ministara BiH upućen prijedlog sa imenima radne grupe za izradu Strategije i po usvajanju iste biće izrađena Strategija 2016-2020.

Preliminarna zapažanja u vezi stepena realizacije Specifičnog cilja A sa preporukom

Proces usklađivanja zakona u BiH je stalan proces čiji intenzitet je usporen u odnosu na raniji period, određene politike i strategije su na snazi ali o stepenu njihove implementacije nije dostavljeno dovoljno podataka iz cijele Bosne i Hercegovine tako da se ne može izvjestiti o njihovom globalnom učinku na poboljšanje zaštite djece u Bosni i Hercegovini.

Sistem koordinaciju i izvještavanja nije na zadovoljavajućem nivou te je potrebno osigurati zajednički okvir (mjere) prema svim nivoima vlasti.

PREPORUKA:

Pozvati sve nadležne institucije svih nivoa vlasti da u narednom periodu ubrzaju aktivnosti koje imaju za cilj unaprjeđenje zakona, strategija i politika i prikupljanje podataka o potrebama djece u Bosni i Hercegovini radi cjelovitijeg uvida u stanje ljudskih prava djece.

B. SPECIFIČNI CILJ: Unaprijediti ambijent za implementaciju općih principa Konvencije o pravima djeteta u vezi s nediskriminacijom, najboljim interesom djeteta i poštivanjem mišljenja djeteta

Za realizaciju ovog cilja u AP BiH predviđeno je 15 mjera sa rokom realizacije do kraja 2018
U 2015. godini, u AP BiH, predviđeno je provođenje 6 mjera.
Za kontinuirano provođenje predviđena je 1 mjera.

Vijeće za djecu BiH i ministarstva na državnom nivou pokrenula su inicijative prema nižim nivoima vlasti na provođenju 7 mjera AP BiH, te je procenat njihove realizacije 100% u pogledu podnošenja. Treba naglasiti da sam učinak mjera u ovom trenutku nije mjerljiv i zavisi od izvještaja o aktivnostima koje budu provedene do kraja 2016. godine.

Informacije o provedenim aktivnostima juni 2015 – april 2016. godine:

Vijeće za djecu pokrenulo je inicijative prema nižim nivoima vlasti na provođenju 4 mjere Ministarstva na nivou BiH pokrenule su aktivnosti na provođenju 3 mjere.

Mjere čije aktivnosti je pokrenulo Vijeće za djecu i dobilo povratne informacije o njihovom provođenju:

1. Izrada Specijalnog izvještaja o pravu djece na obrazovanje u BiH (Mjera 2. Specifični cilj B-B1)

Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH nije dostavila informaciju o ovim aktivnostima.

2. Osiguranje participacije djece u izradi i donošenju javnih politika i odluka kojim se uređuju prava djece ili koje utječu na kvalitet života djeteta i za obuku profesionalaca koji rade s djecom odnosno za djecu o poštivanju mišljenja djeteta (Mjera 3. Specifični cilj B-B3)

U januaru 2016. godine Vijeće za djecu BiH je prema vladama entiteta i Brčko distrikta BiH pokrenulo inicijativu za osiguranje primjene ove Mjere. Iz dostavljenih podataka kantonalnih vlada može se zaključiti da nema uspostavljenog institucionalnog mehanizma koji će osigurati učešće djece u izradi i donošenju javnih politika i odluka kojima se uređuju prava djece ili koje utiču na kvalitet života djeteta. Kod primjene ove Mjere pristupa se parcijalno i najčešće se mišljenje djeteta uzima u pojedinačnim slučajevima u postupcima pred organima starateljstva. Pozitivan primjer je projekat „Transformacije KJU Dom za djecu bez roditeljskog staranja Sarajevo“ koji implementira **Ministarstvo za rad i socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS**, u čiju provedbu su uključena i djeca davanjem mišljenja o svom daljnjem zbrinjavanju.

3. Unaprjeđenje kodeksa ponašanja novinara radi uklanjanja stereotipa i stigmatizacije manjinskih i/ili etničkih grupa u medijima i njegovu potpunu primjenu (Mjera 5. Specifični cilj B)

Od strane javnim RTV servisa u BiH, odgovor je dostavio **JP RT Republike Srpske** u kojem je navedeno da su ovi postulati sadržani u uređivačkim principima Javnog RTV sistema i Kodeksu o audiovizuelnim medijskim uslugama i medijskim uslugama radija. U odgovoru **RTV BiH** se navodi da je usvojen Kodeks ponašanja novinara.

4. Izrada Smjernica za određivanje najboljeg interesa djeteta u svakoj oblasti i distribuirati ih u javnim i privatnim ustanovama socijalne pomoći, obrazovanja, zdravstva, sudovima, upravnim organima i zakonodavnim tijelima (Mjera 2. Specifični cilj B-B2)

Odmah nakon upućivanja ove Inicijative od strane Vijeća za djecu, članice mreže „Snažniji glas za djecu“ pokrenule su raspravu o mogućim načinima izrade Smjernica i potencijalnim donatorima. Kako je UNICEF BiH prepoznat kao organizacija zainteresirana za izradu istih, 01.02.2016. podnesen je prijedlog projekta izrade Smjernica za najbolji interes djeteta. Nakon nekoliko sastanaka koji su održani sa predstavnicom UNICEF-a, došlo je do izmjena u prijedlogu i odlučeno je da su za izradu Smjernica neophodne pripreme aktivnosti koje podrazumijevaju analizu zakona i prakse i održavanje stručnih konferencija. Sačinjen je novi prijedlog projekta i 26.04.2016. predstavljen zamjenici predstavnika UNICEF-a u BiH i predstavnicima svih sektora u UNICEF-u.

Dogovoreno je potpisivanje ugovora o provedbi pripremnih aktivnosti, koje će trajati do oktobra 2016. nakon čega bi trebali početi rad na samoj izradi Smjernica, ali da se u međuvremenu, osim UNICEF-a, obezbijedi participacija još nekog donatora.

Saradnja na izradi Smjernica ponuđena je i internacionalnoj organizaciji World Vision BH, a do dana pisanja ovog izvještaja nema povratnih informacija ove organizacije o njihovoj participaciji u izradi ovog dokumenta.

Mjere čije aktivnosti su pokrenula nadležna ministarstva na nivou BiH:

1. Pokrenuti inicijativu za osiguranje odgovarajućih mjera podrške i pravilno obučene kadrove kako bi se olakšala etnička raznolikost i integracija u školama radi prekidanja segregacije djece u školama na osnovu nacionalnosti (politika „dvije škole pod jednim krovom” i jednonacionalne škole) (Mjera 3. Specifični cilj B.1.)

Prema informacijama od strane **Ministarstva civilnih poslova BiH**, kada je u pitanju nediskriminacija i integracija djece u školama radi prekidanja segregacije ovo Ministarstvo je u više navrata delegiralo ovu temu na sjednicama **Konferencije ministara obrazovanja u BiH koja je donijela određene zaključke u 2015 i 2016. godini**. Konferencija ministara u BiH osudila je svaki mogući oblik diskriminacije, segregacije, asimilacije i politizacije u obrazovanju u Bosni i Hercegovini, po bilo kojem osnovu, jer je pravo na obrazovanje pravo svakog djeteta. Konferencija ministara obrazovanja je također zaključila da je obaveza obrazovnih vlasti da u okviru preuzetih međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine i prema Ustavu i domaćim zakonima svakom djetetu osiguraju jednako pravo pristupa i jednake mogućnosti učešća u odgovarajućem obrazovanju, bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi.

Ministarstvo civilnih poslova navodi da je Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke u 2015. godini, kao i u prethodnim godinama, kroz program „Poboljšanje uslova rada odgojno

obrazovnih ustanova“ podsticalo kreiranje jednakih uvjeta obrazovanja za sve učenike, što se ogleda i kroz sljedeće kriterije za odabir projekata u okviru ovog programa:

- Prioritet u rekonstrukciji ili opremanju su imale škole sa pretežnim ili velikim brojem učenika iz kategorije manjinskih povratnika;
- Podržati projekte obrazovnih ustanova koje obrazuju veći broj učenika romske nacionalnosti i drugih nacionalnih manjina;
- Podstjecaj proširivanju smještajnih kapaciteta školskih objekata u cilju administrativno-pravnog ujedinjavanja „dvije škole pod jednim krovom“, te prilagođavanje školskih prostorija za realizaciju istih;
- Davanje prednosti projektima koji omogućavaju promoviranje prava nacionalnih manjina, te osoba sa posebnim potrebama i prilagođavanje školskih objekata za realizaciju istih.

2. Pokrenuti inicijativu za preduzimanje aktivnih mjera koje bi osigurale provođenje RAP-a BiH o obrazovnim potrebama Roma, uključujući i odgovarajućih financijskih, ljudskih i tehničkih resursa za njegovo provođenje i monitoring

Ministarstvo za ljudska prava je pokrenulo aktivnosti na provođenju ove mjere na način da je pripremio Izvještaj o provođenju RAP-a BiH o obrazovnim potrebama Roma za školsku 2014/2015. i u okviru tog izvještaja dalo preporuke nadležnim obrazovnim vlastima za unaprjeđenje implementacije RAP-a. Po usvajanju navedenog izvještaja i zaključka Vijeća ministara od januara 2016., Ministarstvo za ljudska prava u saradnji sa Stručnim timom BiH za monitoring RAP-a, a uz podršku OSCE pružilo je pomoć nadležnim obrazovnim vlastima da sačine plan implementacije preporuka datih u navedenom Izvještaju.

3. Prevesti Opći komentar broj 14 o pravima djeteta da njegov ili njen najbolji interes bude uzet u obzir kao primarni

Ministarstvo za ljudska prava je prevelo Opći komentar broj 14 o pravima djeteta da njegov ili njen najbolji interes bude uzet u obzir kao primarni i dostavilo Mreži „Snažniji glas za djecu“ kojoj su povjerene aktivnosti oko izrade Smjernica za određivanje najboljeg interesa djeteta u svakoj oblasti koje će nakon odobravanja od strane VDBIH i pribavljanja mišljenja nadležnih ministarstava biti upućene nadležnim institucijama kao podrška u obuci profesionalaca koji rade sa djecom.

Preliminarna zapažanja u vezi stepena realizacije Specifičnog cilja B sa preporukom

I dalje postoji potreba za unaprjeđenjem stručne prakse zaštite od diskriminacije i djelovanje institucija u najboljem interesu djeteta, kao i poštivanje mišljenja djeteta u donošenju svih odluka koje se njih tiču jer je to njihovo pravo i razvojna potreba, što je posebno važno u obrazovnom sektoru.

PREPORUKA:

Potrebno je nastaviti sa aktivnostima osmišljavanja i provođenja edukacije obrazovnih radnika i ostalih javnih institucija koje su usmjerene na ispunjavanje potreba djece i konkretizirati obuke koje se odnose na zaštite od diskriminacije i djelovanje institucija u najboljem interesu djeteta, kao i poštivanje mišljenja djeteta. U tom cilju, posebno je važna izrada Smjernica za određivanje najboljeg interesa djeteta u svakoj oblasti.

C. SPECIFIČNI CILJ: Osigurati uvjete za potpunu primjenu građanskih prava i sloboda djece i uspostaviti specifične mehanizme za zaštitu prava i sloboda

Vežano za ovaj specifični cilj nije bilo predviđenih mjera sa realizacijom u 2015. i prvom kvartalu 2016. godine.

Za realizaciju ovog cilja u AP BiH su predviđene 2 mjere sa rokom realizacije do kraja 2018 U 2015. godini u AP BiH nije predviđeno provođenje ni jedne mjera.

D. SPECIFIČNI CILJ: Unaprijediti mehanizme zaštite djece i jačanje svijesti radi sprečavanja i suzbijanja nasilja nad djecom

Za realizaciju ovog cilja u AP BiH predviđeno je 13 mjera sa rokom realizacije do kraja 2018. U 2015. godini, u AP BiH, predviđeno je provođenje 6 mjera. Za kontinuirano provođenje predviđene su 2 mjere.

Vijeće za djecu i ministarstva na državnom nivou pokrenula su inicijative prema nižim nivoima vlasti na provođenju 8 mjera AP BiH, čiji je procenat realizacije 100%. Procenat realizacije mjera ovog cilja za uključene institucije za provođenje, na nižim nivoima vlasti, kao i Mreže "Snažniji glas za djecu", će se moći iskazati na kraju 2016. godine kada se dostave sve potrebne informacije o status svih pokrenutih inicijativa.

Kao primjer dobre prakse izdvajaju se Univerziteti Banja Luka i Sarajevo, kao i Sveučilište u Mostaru, koji su dali iscrpne podatke o aktivnostima koje su vodili i vode u vezi provođenja mjere za koju su nadležni i koju su upotpunosti implementirali.

Informacije o provedenim aktivnostima juni 2015 – april 2016. godine:

Vijeće za djecu pokrenulo je inicijative prema nižim nivoima vlasti na provođenju 4 mjere Ministarstva na nivou BiH pokrenule su aktivnosti na provođenju 4 mjere.

Mjere čije aktivnosti je pokrenulo Vijeće za djecu i dobilo povratne informacije o njihovom provođenju:

1.Kroz kampanje i obrazovne programe ojačati i proširiti podizanje svijesti radi promoviranja pozitivnih i alternativnih oblika discipline i poštivanja dječijih prava, uz učešće djece, ujedno podižući svijest o štetnim posljedicama koje uzrokuje tjelesno kažnjavanje (Mjera 1. Specifični cilj D-D1)

2.Ojačati edukativni programi i programi za podizanje svijesti, uključujući kampanje u kojima učestvuju djeca radi sprečavanja i suzbijanja zlostavljanja djece i analizirati utjecaj nasilja na pojedinca i zajednicu na lokalnom i državnom nivou. (Mjera 2. Specifični cilj D-D2)

Kao i u slučaju Smjernica za najbolji interes djeteta, mreža „Snažniji glas za djecu“, pripremila je prijedlog nekoliko projekata koji su također podneseni UNICEF-u BiH 01.02.2016.godine. Zbog nedostatka nenamjenskih sredstava, UNICEF nije bio u mogućnosti

podržati ove aktivnosti. Projekti su proslijeđeni World Vision BiH krajem marta 2016. i očekuje se odgovor.

3. Izrađen nastavni plan i program na temu nasilja nad i među djecom na dodiplomskim i postdiplomskim studijima nekih fakulteta (Mjera 7. Specifični cilj D-D2)

Prema dostavljenim podacima Univerziteta u Banja Luci pojedini fakulteti (Filozofski, Pravni i Fakultet političkih nauka) su u svoje nastavne planove i programe, kao i kroz druge naučne aktivnosti uvrstili teme koje se odnose na nasilje nad i među djecom. S tim u vezi, Fakultet političkih nauka u okviru dodiplomskog studija kroz obavezne i izborne predmete tretira različite oblike nasilja u porodici, kao i prevenciju i zaštitu od nasilja nad i među djecom. Na studijskim programima pedagogije, učiteljskog studija i predškolskog obrazovanja Filozofskog fakulteta u okviru pojedinih predmeta na prvom i drugom ciklusu studija obrađuju se teme u vezi vršnjačkog nasilja kao i teme koje se odnose na prevenciju nasilja u školama, maloljetničko prestupništvo i institucionalni mehanizmi zaštite djece od nasilja.

Na studijskom programu Pedagogije teme u vezi sa vršnjačkim nasiljem izvode se u okviru slijedećih predmeta : Metodika vaspitnog rada; Pedagoška dijagnostika; Akciona istraživanja; Predškolska pedagogija; Pedagogija slobodnog vremena; Uvod u predškolsku pedagogiju; Predškolsko vaspitanje; Porodična pedagogija; Unapređenje porodičnog vaspitanja; Vaspitanje za demokratiju i Suvremene koncepcije predškolskog vaspitanja.

Pored ovoga teme koje se obrađuju u okviru pojedinih predmeta na studijskom programu Psihologije su: Pojam agresivnosti, nasilja, zlostavljanja; Razlikovanje vrsta nasilja; Psihološke teorije o objašnjenju nasilja; Modeli prevencije nasilja u školama; Pojam nasilja; Razlika između nasilja, zlostavljanja, agresije u sukobu; Uzroci nasilja i posljedice nasilja; Nivoi prevencije u školskom okruženju; Upoznavanje sa Protokolom o postupanju u slučajevima nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja djece, Asertivna komunikacija; Određenje - šta su društveno prihvatljiva ponašanja i gdje je granica između patologije i normalnosti; Pristupi društveno neprihvatljivim ponašanjima; Teorijska objašnjenja: strukturalna, socijalno-psihološka i biološko-psihopatološka; Etiologija – uzroci društveno neprihvatljivih ponašanja – sa posebnim osvrtom na faktore socijalizacije; Fenomenologija – obim, struktura i dinamika; Funkcije i značenje društveno neprihvatljivih ponašanja; Maloljetničko prestupništvo – u okviru koga se obrađuje vršnjačko nasilje i kreiranje psiholoških radionica.

Pravni fakultet u okviru nastavnog predmeta Porodično pravo obrađuje odnos između roditelja i djece uključujući i zaštitu djece od zloupotrebe roditeljskog prava, zloupotrebe i zanemarivanja dužnosti.

Prema dostavljenim podacima Univerziteta u Sarajevu tema nasilja nad i među djecom je zastupljena na studijskim programima dodiplomskog i postdiplomskog Filozofskog fakulteta, Fakulteta političkih nauka, Pravnog fakulteta, Fakulteta tjelesnog odgoja, te na Fakultetu islamskih nauka i Pedagoškom fakultetu. Kroz studijske programe pedagogije na Filozofskom fakultetu se obrađuju teme nasilja u školi, na Fakultetu islamskih nauka posvećena je pažnja nasilju u porodici, a na Pedagoškom fakultetu obrađuju se teme psihopatologije - poremećaj ponašanja kod djece, psihologija nasilja: djece i odraslih, te nasilje u porodici. Bitno je istaći da je na Univerzitetu branjeno 55 diplomskih radova, 20 magistarskih radova koji se odnose na ovu temu, te 5 doktorskih disertacija.

Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu u okviru nastavnih predmeta Porodično pravo I i II obrađuje tematske cjeline: Nasilje u porodici, Prava djeteta, te Odnosi roditelja i djece. Isto tako, Prava djeteta i Roditeljska odgovornost su sadržaji koji se izvode na II i III ciklusu studija Pravnog fakulteta.

Prema dostavljenim podacima Sveučilišta u Mostaru, tema nasilja nad i među djecom je zastupljena na studijskim programima, preddiplomskih i diplomskih, socijalnog rada i psihologije na Filozofskom fakultetu, a i realiziran je i znanstveno-stručni projekat „Prevenција nasilja među mladima“.

Na Fakultetu Prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti Sveučilišta u Mostaru postoje različiti studiji odgojnih nauka (pedagogija, predškolski odgoj, razredna nastava, edukacijska rehabilitacija i dr.) gdje su zastupljeni nastavni sadržaji sa tematikom nasilja nad i među djecom.

Nastavno osoblje i suradnici odgojnih nauka su realizirali više radionica, u suradnji sa relevantnim ustanovama lokalne zajednice, na temu nasilja nad i među djecom, ali je isto tako jedan dio nastavnog osoblja bio uključen u seminare i usavršavanje u organizaciji različitih domaćih i međunarodnih vladinih udruga i organizacija.

Održane su i dvije međunarodne naučne konferencije „Pedagogija, obrazovanje i nastava“ (2008. i 2013.) gdje je bila zastupljena i ova tema, a na Studiju pedagogije jedan dio radova se bavio nasiljem nad i među djecom i ti radovi su objavljeni 2014. u Zborniku radova s gore navedene dvije konferencije. U oktobru 2016. godine planirano je održavanje treće međunarodne naučne konferencije „Pedagogija, obrazovanje i nastava“ na kojoj će biti zastupljena i tematika nasilja nad i među djecom.

4. Uvođenje u kurikulumima osnovnih i srednjih škola uvede i edukacija o svim oblicima nasilja, zlostavljanja, eksploatacije i zanemarivanja djece, načinima prijave i zaštite (Mjera 8. Specifični cilj D-D2)

Prema dostavljenim informacijama može se zaključiti da su različiti pristupi kantonalnih ministarstava obrazovanja po pitanju edukacije učenika o svim oblicima nasilja, zlostavljanja, eksploatacije i zanemarivanja djece. U nižim razredima osnovne škole navedenim temama se pristupa interdisciplinarno kroz izučavanje u sklopu pojedinih nastavnih predmeta kao i kroz module osnove demokratije, dok se u višim razredima navedeni sadržaji takođe interdisciplinarno izučavaju na redovnoj nastavi, ali kroz različite tipove radionica koje se realizuju u slobodnom vremenu škole, kao i kroz Projekt – građanin u sklopu predmeta građansko obrazovanje. U srednjim školama se pored odgojnoj rada sa odjeljenskom zajednicom ovim sadržajima pristupa i kurikularno kroz pojedine nastavne predmete, kao što su demokratija, ljudska prava, itd.

Prema podacima Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona pet osnovnih škola na području Bosanske Krupe provode različite programe i projekte prevencije vršnjačkog nasilja, za učenike sa poteškoćama u učenju, rad sa roditeljima i nastavnicima o problemu zloupotrebe droga i drugih opojnih sredstava, promovisanje kulture mira i tolerancije u školi u cilju promocije ljudskih prava, rad u Vijećima učenika itd. .

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je 13.01.2016. godine održalo Tematsku sjednicu Koordinacije ministara obrazovanja i nauke u FBiH o problemu vršnjačkog nasilja i zlostavljanja na kojoj je doneseno šest preporuka o mjerama i aktivnostima koje će se u narednom periodu zajednički provoditi od strane federalnog i kantonalnih ministarstva obrazovanja, a u cilju prevencije, smanjenja i suzbijanja nasilja u školama, uključujući i vršnjačko nasilje. Jedna od predloženih mjere se odnosi na izradu programa za edukaciju nastavnika, roditelja i učenika i intenziviranje međuinstitucionalne saradnje po pitanju nasilja nad djecom.

Mjere čije aktivnosti su pokrenula nadležna ministarstva na nivou BiH:

1. Za razvijanje efikasne i operativne mreže različitih usluga za djecu žrtve nasilja, uključujući i skloništa za djecu i majke žrtve nasilja u porodici (Mjera 5. Specifičnog cilja D-D2)

Različite usluge za djecu žrtve nasilja, uključujući i skloništa za djecu i majke žrtve nasilja u porodici pružaju sigurne kuće. Sigurne kuće djeluju u okviru nevladinih organizacija: Fondacija lokalne demokratije-Sarajevo, Medica-Zenica, Vive Žene-Tuzla, Žene sa Une-Bihać, Žena BiH-Mostar i Mirjam Caritas-Mostar, Budućnost - Modriča, Udružene žene - Banja Luka, Fondacija za obrazovanje, razvoj i socijalnu zaštitu djece - Prijedor.

Podaci o smještaju žrtava nasilja u porodici u sigurne kuće na području Bosne i Hercegovine pokazuju da je **od 2007. do kraja 2011. godine bilo smješteno 2.838 žrtava nasilja u porodici, od čega preko 50% djece.**

Od oktobra 2000. godine Fondacija lokalne demokratije vodi Sigurnu kuću - Sklonište za žene i djecu žrtve nasilja u porodici. Kapacitet Skloništa je 25 korisnica/ka (10 žena i 15-ero djece). Primarni cilj rada Skloništa je obezbjeđenje direktne zaštite i psihosocijalne podrške ekstremno ugroženim kategorijama žena i djece. Korist za zajednicu je višestruka, jer je Sklonište na području Kantona Sarajevo jedina Sigurna kuća za žene, djevojke i djecu žrtve nasilja.

U periodu od 2000.-2014. godine u oba Skloništa (žene, djeca i djevojke) boravilo je 1515 korisnica/ka.

Statistički pokazatelji za period juni 2015. april 2016. godine još nisu pripremljeni.

2. Da se djeca žrtve nasilja, zlostavljanja, eksploatacije i zanemarivanja tretiraju kao korisnici socijalne zaštite u Federaciji BiH (Mjera 6. Specifičnog cilja D-D2)

Aktivnosti na provođenju navedene mjere su pokrenute od strane Stručne grupe za zakonodavstvo Vijeća za djecu BiH, a Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH započinje njihovu realizaciju, do kraja 2016. godine, pripremom inicijative prema nadležnom ministarstvu Federacije BiH i kroz direktnu saradnju sa nadležnim kantonalnim ministarstvima.

3. Osigurati pružanje adekvatnih ljudskih, tehničkih i finansijskih resursa za implementaciju Akcionog plana za zaštitu djece i sprečavanje nasilja nad djecom putem informaciono-komunikacionih tehnologija u BiH do 2015 (Mjera 1. Specifičnog cilja D-D3)

U toku 2015. godine **Ministarstvo sigurnosti BiH** je provodilo niz aktivnosti u cilju implementacije Akcionog plana. Aktivnosti su se provodile u saradnji sa Save the Children u cilju mapiranja postojećih kapaciteta za uspostavljanje efektivnih sistema za borbu protiv seksualnog nasilja na internetu i drugih oblika zlostavljanja djece na internetu. Trenutno je u procesu implementacija integracije prevencije zlostavljanja na internetu u obrazovni nastavni plan i program, te kampanja senzibiliziranja javnosti.

4. Provođenje Strategije za borbu protiv nasilja nad djecom u BiH (2012–2015) (Mjera 1. Specifičnog cilja D-D3)

Početkom 2016. godine **Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH** je pripremio i uputilo svim nadležnim institucijama i nevladinim organizacijama upitnike za praćenje provođenja Strategije za borbu protiv nasilja nad djecom 2012-2015 za period 2014. i 2015. godine.

U odnosu na prethodni izvještajni period (2007-2010) kada je skoro dvije trećine izvještajnih jedinica poslalo odgovore (60%), kada je konstatovano da se u narednom periodu ova stopa mora povećati, danas je situacija puno lošija. Od ukupnog broja poslatih upitnika (327) na adrese izvještajnih jedinica, odgovori su stigli u prosjeku od svake desete institucije (14% institucija je odgovorilo). **I u ovako malom procentu dostavljenih odgovora uočava se da problem nasilja nad djecom postoji i da u vezi sa ovom pojavom treba intenzivirati sve napore i mobilisati sve potrebne resurse.**

Uzimajući u obzir gore navedeno Vijeće za djecu BiH, na svojoj sjednici održanoj, 6. maja 2016. godine donijelo je zaključak da problem dostave podataka treba razriješiti iniciranjem sastanaka na višem nivou (ministarskom nivou) i u tom cilju treba planirati više sastanaka sa nadležnim institucijama koje nisu dostavile potrebne pokazatelje kako bi se poboljšao uzorak i pripremio kompletniji izvještaj.

Na osnovu zaključka Parlamentarne skupštine BiH Vijeće ministara je na 44. sjednici od 17. 2. 2016. godine usvojilo zaključak kojim je zadužilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, da u saradnji sa Ministarstvom civilnih poslova, hitno pripremi informaciju za Parlamentarnu skupštinu BiH o pojavama vršnjačkog nasilja i nasilja među djecom u Bosni i Hercegovini s prijedlogom mjera.

Na osnovu raspoloživih informacija Ministarstva za ljudska prava i Ministarstva civilnih poslova, koje je temeljem svoje koordinirajuće uloge prikupilo informacije koje su dostavile nadležne obrazovne vlasti u BiH, krajem aprila 2016., pripremljena je Informacija o stanju i pojavama vršnjačkog nasilja i nasilja među djecom u Bosni i Hercegovini s prijedlogom mjera i dostavljena na razmatranje Vijeću ministara BiH.

Preliminarna zapažanja u vezi stepena realizacije Specifičnog cilja D sa preporukom

U ranijem period započeto je i realizirano više aktivnosti usmjerenih na unaprjeđenje mehanizma zaštite djece i jačanje svijesti radi sprječavanja i suzbijanja nasilja nad djecom kako na nivou Bosne i Hercegovine tako i od strane nadležnih institucija u entitetu i kantonima. Kao primjer dobre prakse navode se Univerzitet Banja Luka i Sarajevo, kao i Sveučilište u Mostaru. Međutim ovaj veoma složen društveni problem i dalje zahtjeva bolji sistem koordinacije i angažovanje više resursa.

PREPORUKA:

Zbog nedovoljnog broja kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja nastaviti sa procesom objedinjavanja podataka na osnovu mjera predviđenih u okviru ovog specifičnog cilja i na osnovu inicijativa Vijeća za djecu BiH s ciljem izrade Posebanog izvještaja o problemu nasilja nad djecom u Bosni i Hercegovini.

E. SPECIFIČNI CILJ: Jačati kapacitete porodice i ukupnog društvenog ambijenta za ostvarivanje socijalne i zdravstvene zaštite, kao i obrazovanja, radi implementacije prava djece lišene porodičnog okruženja

Za realizaciju ovog cilja u AP BiH predviđeno je 16 mjera sa rokom realizacije do kraja 2018. U 2015. godini, u AP BiH, predviđeno je provođenje 1 mjere. Za kontinuirano provođenje predviđene su 3 mjere.

Vijeće za djecu pokrenulo je inicijative prema nižim nivoima vlasti na provođenju 2 mjere, a ministarstva na nivou BiH pokrenule su aktivnosti na provođenju 2 mjere. Procenat realizacije je oko 77%.

Mjere čije aktivnosti je pokrenulo Vijeće za djecu i dobilo povratne informacije o njihovom provođenju:

1. Za uspostavljanje i širenje mreže programa namijenjenih jačanju kompetencija roditelja (Mjera 6. Specifični cilj E-E1)

Mreža „Snažniji glas za djecu“, pripremila je prijedlog nekoliko projekata koji su također podneseni UNICEF-u BiH 01.02.2016.godine. Zbog nedostatka nenamjenskih sredstava, UNICEF nije bio u mogućnosti podržati ove aktivnosti. Projekti su proslijeđeni World Vision BiH krajem marta 2016. i očekuje se odgovor.

2.Promoviranje odgovornog roditeljstva u medijima (Mjera 5. Specifični cilj E-E1)

U odgovoru koji je dostavljen od strane JP RT Republike Srpske vidljivo je da se ova medijska kuća u prosjeku, najmanje jednom mjesečno bavi temama koje se tiču djece, mladih i odgovornog roditeljstva. U toku 2015. godine u programskoj šemi TV Republike Srpske emitovano je niz emisija na teme: Unaprijeđenje ranog rasta i razvoja i odgovornog roditeljstva, Vršnjačko nasilje, Budi muško i super tata, Zaštita djece na internetu, Maloljetnička delinkvencija, Uticaj medija na mlade, NTC sistem učenja i dr. Posebna emisija „U fokusu“ redovno se bavi pravima djeteta iz različitih uglova.

U odgovoru koji je dostavio RTV BiH navodi se da su u 2015. godini imali medijske sadržaje koji obrađuju temu odgovornog roditeljstva iz ugla poštivanja prava djeteta kroz emisiju „Roditeljski sastanak“. Također u 2016. godini planirali su emisije informativno obrazovnog karaktera na temu odgovornog roditeljstva.

Mjere čije aktivnosti su pokrenula nadležna ministarstva na nivou BiH:

1. Pokrenuti inicijativu da se centrima za socijalni rad osiguraju odgovarajući ljudski, tehnički i finansijski resursi i sistematične edukacije zaposlenika i da se preduzmu sve druge potrebne mjere kojima će se garantirati kvalitet, učinkovitost i transparentnost svih aktivnosti centara za socijalni rad (Mjera 1. Specifičnog cilja E-E1)

Ministarstvo civilnih poslova je pokrenulo inicijativu da se centrima za socijalni rad osiguraju odgovarajući ljudski, tehnički i finansijski resursi i sistematične edukacije zaposlenika i da se preduzmu sve druge potrebne mjere kojima će se garantirati kvalitet, učinkovitost i transparentnost svih aktivnosti centara za socijalni rad nadležnim entitetskim institucijama i vladi Brčko distrikta.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je u 2016., a u saradnji sa organizacijom GIZ organizovalo edukativni seminar na temu „Socijalna i ljudska prava za profesionalce“ Na seminaru su, pored predstavnika centara za socijalni rad, sudjelovali i predstavnici lokalnih zajednica i NVO, a obavljena je i razmjena iskustava vezanih za prepoznavanje i borbu protiv diskriminacije ranjivih grupa stanovnika sa posebnim naglaskom na pripadnike manjina i socijalno isključene djece. Seminaru su prisustvovali predstavnici OSCE i Save the children s ciljem da se predloženi modeli koje financira organizacija GIZ prenesu na što veći broj lokalnih zajednica.

2. Kontrolirati smještaj djece u ustanovama i pri tome posebnu pažnju obratiti na znakove zlostavljanja djece, i, kada je to u najboljem interesu djeteta, omogućiti kontakt između djeteta i njegove biološke porodice kako bi se ohrabrilo i podržalo ujedinjenje porodice kad god je to moguće (Mjera 2. Specifičnog cilja E-E2)

Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH je izradilo prijedlog novog Zakona o instituciji Ombudsmena za ljudska prava u okviru kojeg je predviđena upostava nacionalnog preventivnog mehanizma. Komisija za monitoring rezidencijalnih ustanova koja je djelovala pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH prestala je sa radom. Nakon uspostave novog nezavisnog tijela Vijeće za djecu će uputiti prijedlog za uključivanje Institucije Ombudsmena u provođenje ove mjere.

Preliminarna zapažanja u vezi stepena realizacije Specifičnog cilja E sa preporukom

Uspješni primjeri koji se navode u okviru ovog izvještaja, npr. dobra praksa JP RT Republike Srpske na promoviranju odgovornog roditeljstva u medijima, pokazuju modele na osnovu kojih je u narednom periodu moguće intenzivirati aktivnosti usmjerene na jačanje uloge porodice u odgoju djece i uloge roditeljstva kao i aktivnosti usmjerene na prevenciju zlostavljanja djece smještene u institucijama.

PREPORUKA:

U narednom periodu potrebno je obuhvatnijim aktivnostima pokrenuti interdisciplinarnu edukaciju socijalnih radnika i profesionalaca u institucija u kojim su smještene djeca.

F. SPECIFIČNI CILJ: Osigurati mehanizme za primjenu zaštite prava djece s poteškoćama i ukupne zaštite djece i životnog standarda

Za realizaciju ovog cilja u AP BiH predviđeno je 17 mjera sa rokom realizacije do kraja 2018. U 2015. godini, u AP BiH, predviđeno je provođenje 8 mjera. Za kontinuirano provođenje predviđena je 1 mjera.

Vijeće za djecu pokrenulo je inicijative prema nižim nivoima vlasti na provođenju 1 mjere Ministarstva na nivou BiH pokrenule su aktivnosti na provođenju 8 mjera.

Mjere čije aktivnosti je pokrenulo Vijeće za djecu i dobilo povratne informacije o njihovom provođenju:

1. Izraditi strategije smanjenja siromaštva i programa na lokalnim nivoima i nivoima zajednica, osiguravajući pravičan pristup osnovnim uslugama poput pravilne ishrane, stanovanja, vode i kanalizacije, kao i socijalnim i zdravstvenim uslugama i obrazovanju (Mjera 1. Specifični cilj F-F5):

Do danas niti jedna entitetska niti kantonalna vlada nije pristupila izradi strategije smanjenja siromaštva i posebnih programa na lokalnim nivoima i nivoima zajednica, osiguravajući pravičan pristup osnovnim uslugama poput pravilne ishrane, stanovanja, vode i kanalizacije, kao i socijalnim i zdravstvenim uslugama i obrazovanja.

Izuzetak je Zeničko-dobojski kanton koji je usvojio Strategiju razvoja za period 2016-2020, a koja obuhvata mjere čija će realizacija uticati na smanjenje siromaštva u ovom kantonu. Osim općina Breza i Usora i sve jedinici lokalne samouprave su uspostavile lokalne strategije razvoja.

Međutim, iz dostavljenih podataka vidljivo je da pojedine kantonalne vlade u okviru socijalne i zdravstvene zaštite kroz posebne mjere i programe utiču na smanjenje siromaštva djece u cilju osiguranja pristupa osnovnim pravima djeteta.²

Mjere čije aktivnosti su pokrenula nadležna ministarstva na nivou BiH:

1. Pokrenuti inicijativu kojom će se osigurati da zakonske odredbe o građevinarstvu i njihova primjena riješe prepreke u okolini koje ometaju potpuno i efikasno učešće djece s

² Iz budžeta Kantona Sarajevo u 2015. godini izdvojeno je 27.188.098,95KM za zdravstvenu i socijalnu zaštitu djece sa područja ovog kantona.

Prema dostavljenim podacima Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak TK sprovode se konkretne aktivnosti koje se odnose na pravičan pristup djece uslugama socijalne zaštite kroz programe kao što su program socijalnog zbrinjavanja lica u stanju socijalne potrebe u iznosu od 399.000,00 KM, kroz program subvencioniranja troškova prevoza za djecu, učenike i studente iz socijalnih kategorija u iznosu od 743.700,00 KM, program podrške povratku raseljenih lica s ciljem održivog povratka s ukupnim iznosom od 182.000,00 KM, obezbjeđivanje zdravstvenog osiguranja za raseljena lica u iznosu od 301.958,83 KM, sufinansiranje troškova električne energije u iznosu od 108.838,45 KM, te nabavke ogreva u iznosu od 59.382.00KM.

Iz dostavljenih odgovora ispitanika sa područja Srednjobosanskog kantona vidljivo je da je u općinskom budžetu Gornji Vakuf – Uskoplje planirano je 20.000,00 KM za jednokratnu pomoć porodiljama.

U Zeničko-dobojskom kantonu prema dostavljenim podacima Općina Breza je u 2015. godini izdvojila 101.921,000 KM na ime socijalne zaštite, Općina Kakanj za socijalnu i dječiju zaštitu izdvojila je 191.500,00 KM, dok je Općina Tešanj za finansiranje prava iz socijalne zaštite za ugrožene kategorije djece izdvojila 174.000,00 KM. U budžetu Općine Vareš ni u 2015. ni u 2016. godini nisu bila predviđena sredstva za socijalnu i dječiju zaštitu. Iz gradskog budžeta Zenice za socijalnu i dječiju zaštitu izdvojeno je 995.000,00 KM, dok je Općina Zavodovići u 2015. godini izdvojila 168.100,00 KM, a Općina Žepče 115.000,00 KM za pomoć djeci i socijalno ugroženim porodicama.

Ispitanici sa Unsko-sanskog kantona nisu naveli konkretne pokazatelje o visini izdvajanja sredstava za smanjenje siromaštva djece ali su u svojim odgovorima istakli da sufinansiraju rad javnih kuhinja, dodjeljuju jednokratne pomoći i pakete porodicama sa većim brojem djece.

poteškoćama (invaliditetom) u društvu na ravnopravnoj osnovi (Mjera 3. Specifičnog cilja F-F.1.)

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH pruža stručnu i administrativnu podršku radu Vijeća za osobe sa invaliditetom u BiH. Dokument „Informacija i preporuke Vijeća za osobe sa invaliditetom BiH za poboljšanje strateških i akcionih dokumenata u oblasti invalidnosti na svim nivoima vlasti u BiH“ su usvojene od strane Vijeća u februaru 2015. Pomenuti dokument se reflektuje i proizilazi iz UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i prvog Izvještaja o provođenju Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u BiH. Među preporukama su i one koje se odnose na pitanja fizičke i komunikacione pristupačnosti. Pomenuti dokument je usvojen od strane Vijeća ministara BiH u avgustu 2015. godine, te je isti upućen vladama entiteta i Distrikta Brčko na daljnje provođenje u septembru 2015. godine. Ministarstvo za ljudska prava je u aprilu 2016. godine poslalo upitnike o provođenju ovih preporuka, te će se u drugoj polovini 2016. godine uraditi izvještaj o provođenju istih.

2. Pokrenuti inicijativu radi rješavanja razlika između zaštite koja se pruža ratnim vojnim i civilnim invalidima i djeci s poteškoćama do kojih je došlo uslijed nesreće, bolesti ili koje postoje od rođenja, kako bi se osigurala jednaka zaštita i podrška ovim posljednjim, odnosno da se prava dodjeljuju prema potrebi, a ne prema statusu (Mjera 4. Specifičnog cilja F-F.1.)

Ministarstvo civilnih poslova BiH je, prema nadležnim institucijama nižih nivoa vlasti, pokrenulo inicijativu radi rješavanja razlika između zaštite koja se pruža ratnim vojnim i civilnim invalidima i djeci s poteškoćama do kojih je došlo uslijed nesreće, bolesti ili koje postoje od rođenja, kako bi se osigurala jednaka zaštita i podrška ovim posljednjim, odnosno da se prava dodjeljuju prema potrebi, a ne prema statusu nadležnim entitetskim ministarstvima i vladi Brčko distrikta.

Ministarstvo civilnih poslova BiH je dostavilo informaciju da su također, podnesene inicijative prema Federalnom ministarstvu zdravstva, Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske i Odjelu za zdravstvo Distrikta Brčko koje se odnose na sljedećih 6 mjera i prosljedilo odgovore koje je dostavilo Federalno ministarstvo zdravstva.

3. Za preduzimanje hitnih i specifičnih mjera kako bi se obezbijedilo da se Zakon o zdravstvenoj zaštiti Federacije Bosne i Hercegovine iz 2010. godine provodi na taj način da se osigurava pokrivenost zdravstvenog osiguranja svih Roma (Mjera 1. Specifični cilj F-F2;

Prema informacijama Federalnog ministarstva zdravstva Zakonom o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine federacije BiH“ br. 46/10 i 75/13 u poglavlju „Društvena briga za zdravlje stanovništva“ precizirane su aktivnosti koje su od značaja za zdravlje stanovništva, a trebaju se izvršavati na svakom nivou vlasti, i to: na nivou Federacije a koje se financiraju iz federalnog proračuna, aktivnosti na nivou kantona i općine a koje se financiraju iz kantonalnog odnosno općinskog proračuna, aktivnosti na nivou poslodavca, te aktivnosti na nivou svakog pojedinca. U članu 12. navedenog zakona utvrđeno je da zdravstvenu zaštitu obuhvata i zdravstvena zaštita osoba romske nacionalnosti koje zbog tradicionalnog načina života nemaju stalno prebivalište, odnosno boravište u Federaciji BiH, a u dijelu koji se odnosi na obaveze Federacije, financira se iz federalnog proračuna u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju, kao i propisima o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina.

Zakoni su utvrdili uslove za pružanje zdravstvene zaštite, kako za neosigurana lica, a koja imaju mjesto prebivališta na teritoriji Federacije BiH, bez obzira na nacionalnost, uslove za pružanje zdravstvenih usluga za lica koja nemaju prebivalište u Federaciji BiH, a romske su nacionalnosti, te uslove za sticanje svojstva osigurane osobe.

U okviru Projekta „Podizanje svijesti romske populacije iz oblasti zaštite zdravlja“ fokus je bio na uvođenju u sistem zdravstvenog osiguranja što većeg broja lica romske populacije koja iz različitih razloga to pravo nisu ostvarili, a sa ciljem povećanja obuhvata Roma zdravstvenim osiguranjem. U okviru Projekta, jedna od aktivnosti je i edukacija romske populacije o načinu ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu i na povećanju broja osiguranih, a koji iz različitih razloga nemaju ta prava ili su ih izgubili. U tu svrhu izrađen je „Vodič za ostvarivanje prava na obavezno zdravstveno osiguranje“.

4. Za dodjelu adekvatnih ljudskih, tehničkih i finansijskih resursa za jačanje programa cijepljenja s jasnim rokovima i ciljevima, s posebnim naglaskom na ranjive grupe djece (Mjera 2. Specifični cilj F-F2;

Na nivou Federacije BiH na snazi je Akcioni plan za imunizaciju 2013. – 2017. Federacije BiH. Od njegovog usvajanja poduzet je niz aktivnosti u cilju povećanja obuhvata djece imunizacijom, što je jedan od šest glavnih ciljeva Strateškog plana za unaprjeđenje ranog rasta i razvoja djece u Federaciji BiH 2013 – 2017.

Federalno ministarstvo zdravstva i Federalni zavod za javno zdravstvo, uz podršku UNICEF-a, su tokom 2015. i 2016. godine su organizovali Okrugli sto kojim je obilježen Evropska nedjelja imunizacije na nivou Federacije BiH. Organizovane su i regionalne radionice kojim je prisustvovalo preko 150 učesnika iz Kantonalnih zavoda za javno zdravstvo i domova zdravlja, uključujući kantonalne EPI koordinate, direktore domova zdravlja, pedijatre iz primarne zdravstvene zaštite, te federalne i kantonalne inspektore. Tokom radionica je osim pregleda legislative i važećeg kalendara imunizacije diskutovano o barijerama i strategijama za dostizanje cilja definisanog kao eliminacija morbila, rubeole i poliomijelitisa, te za poboljšanje pokrivenosti ostalim vakcinama.

U okviru Projekta „Podizanje svijesti romske populacije iz oblasti zaštite zdravlja“ održan je niz edukacija romske populacije na temu rizika koje donose nezdrava ishrana, pušačke navike, alkohol, te teški životni uslovi, dobrobit vakcinacije, dojenja, zdrave ishrane i lične i opšte higijene. Svi prisutni su dobili kalendare vakcinacije.

Cilj da se poboljša imunizacijski status predškolske djece romske populacije čini se mogućim jedino dobrom komunikacijom i razmjenom informacija između roditelja, prvenstveno mladih majki i zdravstvenih profesionalaca, što je preporuka za daljnje aktivnosti.

Kako su predavanjima najčešće obuhvaćeni stacionirani Romi, dodatne aktivnosti će trebati poduzeti u poboljšanju imunizacijskog statusa zajednica sklonih migraciji.

5. Za razmatranje mogućnosti uvođenja programa na nivou države za dodatke željeza radi kontroliranja nedostatka željeza koje rezultira anemijom (Mjera 3. Specifični cilj F-F2;

Istraživanje o anemiji među djecom i ženama u Federaciji BiH je pokazalo da učestalost anemije među djecom 0 – 5 godina iznosi 18,3% odnosno da je prema kriterijima Svjetske zdravstvene organizacije prisutna u blagom obliku, dok među ženama učestalost anemije iznosi 22,1%, odnosno prisutan je umjeren oblik na donjoj granici referalnog raspona.

Shodno rezultatima, nije se pokazala potreba za uvođenjem sveobuhvatnog programa suplementacije željezom, ali je predlagano da se eventualno razmotri suplementacija željezom ciljane za žene reproduktivne dobi, uz potrebu prethodne evaluacije održivosti programa. S obzirom da program suplementacije zahtijeva stabilan sistem financiranja nabavke preparata

željeza, dobro umrežen i organiziran sistem distribucije i opsežan monitoring, od prijedloga se odustalo. Međutim, implementirani su sveobuhvatni programi za unaprjeđenje ishrane uključujući promociju dojenja, ishranu u odgojno obrazovnim ustanovama, promociju zdrave ishrane kroz sistem primarne zdravstvene zaštite – timove porodične medicine, te posebne programe za vulnerabilne grupe (Romska populacija)

6. Za pokretanje programa za zagovaranje dojenja, finansiranje inicijative za prakse prilagođene bebama u bolnicama te primjenu Međunarodnog kodeksa o reklamiranju zamjena za majčino mlijeko na nacionalnom nivou s efikasnim mehanizmima za praćenje i primjerenim sankcijama za kršenje Kodeksa (Mjera 4. Specifični cilj F-F2;

Pod koordinacijom Federalnog ministarstva zdravstva u toku je program promocije dojenja još od 1995. godine uključujući i implementaciju inicijative Bolniceb prijatelji beba.

Na osnovu Preporuke UNICEF-a od deset koraka do uspješnog dojenja iz 1992. godine, koja je revidirana 2009. godine, a u skladu sa legislativom i politikama u Federaciji BiH Agencija za kvalitet i akreditaciju u zdravstvu u Federaciji BiH (AKAZ) je kreirala Standarde za akreditaciju „bolnica-prijatelja beba“ u novembru 2013. godine.

Pored Standarda za akreditaciju „bolnica prijatelja beba“ koje je AKAZ kreirala u 2013., razvijen je Kurikulum za kontinuiranu profesionalnu edukaciju za djelatnike u „bolnica-prijatelja beba“, te za evaluatore.

Tokom 2014. i 2015. godine AKAZ je organizovala više serija edukacija za zdravstvene i druge djelatnike iz porodilišta na temu pružanja usluga po standardima „bolnica-prijatelja beba“, a istaknuti profesionalci su dodatno educirani za vanjske evaluatore u procesu akreditacije porodilišta. Akreditacioni proces provodi AKAZ uz podršku UNICEF-a. Do polovine 2015. godine ukupno 15 bolnica u Federaciji BiH šproglášeno je Bolnicama prijateljima beba.

Na prijedlog Agencije za sigurnost hrane BiH i relevantnih entitetskih ministarstava Vijeće ministara BiH je usvojilo EC Direktivu o infant formuli i EC direktivu o mlijeku, a koje pokrivaju dio članka Koda.

Politika za unaprjeđenje ishrane djece u Federaciji BiH, Federalnog ministarstva zdravstva, podrazumijeva poštivanje Koda, koji međutim, nije zakonski osnažen nego se primjenjuje kao preporuka.

7. Da se svoj djeci osigura jednak pristup obaveznom zdravstvenom osiguranju (Mjera 6. Specifičnog cilja F-F.2. Zdravlje i zdravstvene usluge);

S obzirom da je u skladu sa Zakonom o zdravstvenom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, broj 30/97, 7/02, 70/08 i 48/11) utvrđeno da su sva djeca od rođenja, kao i djeca za vrijeme redovnog školovanja u osnovnim i srednjim školama odnosno studiranja na višim i visokim školama, te sveučilištima, koja su državljani Bosne i Hercegovine s prebivalištem na teritoriji Federacije, zdravstveno osigurana, kao i da su djeca koja su navršila 15 godina života, odnosno stariji maloljetnici do 18 godina života, a nisu završili osnovno školovanje ili se po završetku osnovnog školovanja nisu zaposlili, ako su se prijavili zavodu za zapošljavanje, također izvorni osiguranici, navedena inicijativa nije pokrenuta.

8. Za razmatranje pokretanja programa za zagovaranje zdravih životnih stilova i navika povezanih s ishranom djece i adolescenata tokom boravka u porodičnom domu, školskim institucijama i u slobodno vrijeme (Mjera 5. Specifičnog cilja F-F.2. Zdravlje i zdravstvene usluge)

Nadalje, a prema informacijama **Ministarstva civilnih poslova BiH** u okviru implementacije Strateškog plana za unaprjeđenje ranog rasta i razvoja djece u Federaciji BiH za period 2013-2017, od 2014. godine se realizira program „Zdravo jeli, zdravo rasti“. Ovo je integrirani, intersektorski program.

Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke i Federalnog ministarstva zdravstva, te Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH usmjeren ka unaprjeđenju zdravlja djece predškolskog i školskog uzrasta koji se već uspješno implementira u sljedećih 6 vrtića u Federaciji BiH: „Dječji grad“ Sarajevo, Dječji vrtić „Bihać“, Javna ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje „Zenica“, „Naše dijete“ iz Tuzle; „Čapljina“ u Čapljini i vrtić „Sunce“ iz Goražda.

U Federaciji BiH u prethodnom periodu izrađen je i usvojen od strane Vlade Federacije BiH niz dokumenata vezanih za navedene teme:

- Politika za unaprjeđenje ishrane djece u Federaciji BiH
- Smjernice za zdravu ishranu djece uzrasta do 3 godine u Federaciji BiH
- Smjernice za zdravu ishranu djece predškolskog i školskog uzrasta
- Pravilnik o kontinuiranoj profesionalnoj edukaciji u oblasti rane detekcije, dijagnostike, intervencije i praćenje razvojnih i drugih poremećaja koji utiču na rast i razvoj djece (Federalno ministarstvo zdravstva, septembar 2013., („Sl. list Federacije BiH 82/13).

Preliminarna zapažanja u vezi stepena realizacije Specifičnog cilja F sa preporukom

Mjere koje su identifikovane u okviru AP BiH kreirane su također, na osnovu preporuka Komiteta za prava djeteta i uočenih problema koje imaju djeca sa poteškoćama u razvoju i djeca koja spadaju u socijalno isključene kategorije, a na osnovu dostavljenih informacija identifikuje se postojanje aktivnih politika i mjera. Međutim nije predloženo dovoljno informacija na osnovu kojih se može zaključiti da su preduzete sve potrebne aktivnosti za zaštite prava djece s poteškoćama i ukupne zaštite djece i životnog standarda.

PREPORUKA:

Za naredni izvještajni period potrebno je specificirati konkretnije pokazatelje ili provesti istraživanje kojim bi se objedinili pokazatelji na osnovu kojih će biti moguće dati realavantniju ocjenu provedenih aktivnosti na zaštiti prava djece s poteškoćama i ukupne zaštite djece i životnog standarda.

G. SPECIFIČNI CILJ: Sistem odgoja i obrazovanja učiniti pravičnim i dostupnim za razvoj potencijala djeteta/učenika kroz visokokvalitetne, prilagođene i sveobuhvatne usluge

**Za realizaciju ovog cilja u AP BiH predviđeno je 12 mjera sa rokom realizacije do kraja 2018 U 2015. godini, u AP BiH, predviđeno je provođenje 3 mjere, a u 2015/2016 predviđeno je provođenje 7 mjera
Za kontinuirano provođenje nisu predviđene mjere**

Vijeće za djecu pokrenulo je inicijative prema nižim nivoima vlasti na provođenju 9 mjera
Ministarstva na nivou BiH pokrenule su aktivnosti na provođenju 1 mjere.

Mjere čije aktivnosti je pokrenulo Vijeće za djecu i dobilo povratne informacije o njihovom provođenju:

1. Preispitivanje opravdanosti pri zatvaranju područnih škola u ruralnim područjima i njegovo utjecanje na pristup djece odgoju i obrazovanju u takvim područjima i izdvajanja ljudskih, tehničkih i finansijskih resursa za poboljšanje kvaliteta predškolskog odgoja i obrazovanja te osnovnoškolskog obrazovanja u ruralnim područjima (Mjera 1. i 8. Specifični cilj G-G1)

U svom odgovoru Ministarstvo obrazovanja Ze-Do kantona je navelo da na području ovog kantona egzistira 142 područne škole od čega se nastavni proces realizuje u 137 škola. U područnim školama u ruralnim područjima obuhvaćeno je 6.218 djece. Od 2004. godine do danas zatvorene su 2 područne škole.

Na području tuzlanskog kantona prema dostavljenim podacima odgojno obrazovni rad se organizuje u 126 područnih škola od kojih je 125 u ruralnim područjima. U prethodnoj i tekućoj školskoj godini nije došlo do zatvaranja područnih škola. Broj učenika koji pohađaju nastavu u ruralnim školama iznosi 6.701 učenik.

U Bosansko-podrinjskom kantonu i Hercegovačko-neretvanskom kantonu u 2015. godini nije bilo zatvaranja područnih osnovnih škola, dok je u Posavskom kantonu došlo do zatvaranja nekih područnih škola, s tim da je za svu djecu omogućen nastavak u centralnoj školi.

2. Uvođenje obaveznog srednjoškolskog i besplatnog obrazovanja, kako bi srednjoškolsko obrazovanje bilo raspoloživo i dostupno svakom djetetu (Mjera 2. Specifični cilj G-G1)

Ministarstvo civilnih poslova BiH je na osnovu dobivenih informacija od strane entitetskih, kantonalnih ministarstva obrazovanja dostavilo informaciju u kojoj stoji da je Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke sačinilo informaciju o mogućnostima uvođenja obaveznog srednjoškolskog obrazovanja koja je dostupna na njihovoj web stranici: www.fmon.gov.ba. Prema informacijama koje su nam dostavile nadležne obrazovne vlasti može se zaključiti da je glavna smetnja prihvatanju ove inicijative za većinu obrazovnih vlasti nedostajuća finansijska sredstva u budžetima vlada.

Također je potrebno naglasiti da je ova inicijativa već prihvaćena u sljedećim kantonima: Unsko-sanski, Bosansko-podrinjski kanton Goražde i Kanton Sarajevo, te njena provedba omogućena zakonskim rješenjima u području srednjeg obrazovanja. Također, prema navodima nadležnog ministarstva Županije Zapadnohercegovačke stopa napuštanja srednje škole je 0,5 %. U okviru iste informacije navodi se da Ministarstvo prosvjete i kulture RS će u skladu sa nadležnostima iz oblasti obrazovanja razmotriti ovu inicijativu i postupiti u skladu sa Ustavom i međunarodnim dokumentima u oblasti obrazovanja, a koje se odnose na obavezno srednjoškolsko obrazovanje. U Republici Srpskoj stopa pohađanja srednjeg obrazovanja je gotovo 100%.

3. Dodjela odgovarajućih sredstava koja će garantirati da obrazovne ustanove (predškolske ustanove i druge ustanove koje provode predškolski odgoj i obrazovanje, osnovne i srednje škole) imaju adekvatne uvjete kao standarde koji će odgovoriti potrebama jednakog i kvalitetnog obrazovanja sve djece, uključujući i zadovoljavanje potreba obrazovanja djece s posebnim obrazovnim potrebama kao i higijene, opreme i didaktičkih i drugih neophodnih

materijala i pomagala koja će poboljšati kvalitet i relevantnost obrazovanja (Mjera 3. Specifični cilj G-G1)

Prema dostavljenim podacima vidljivo je da su u Posavskom kantonu, Bosansko-podrinjskom kantonu – Goražde i Zeničko-dobojskom kantonu od strane kantonalnih vlada izdvojena optimalna sredstva za potrebe nesmetane realizacije odgojno-obrazovnog rada na različitim nivoima obrazovanja. U HNK zabilježen nedostatak optimalnog budžeta za ove namjene.

4. Provođenje konkretnih aktivnosti u borbi protiv diskriminacije romske djece u pristupu odgoju i obrazovanju, pa i osiguravanjem dodatnih časova jezika i podrške, programa spremanja za školu i programa podrške za rješavanje obrazovnih potreba romske djece i druge djece pripadnika manjina i pri tome osigurati da se takve dodatne mjere ne daju na taj način da se pogoršava stigmatizacija ili segregacija (Mjera 4. Specifični cilj G-G1)

Za svaku školsku godinu u skladu sa RAP-om BiH o obrazovnim potrebama Roma priprema se Izvještaj o njegovom provođenju koji između ostalog uključuje i konkretne pokazatelje koji se odnose na provođenje konkretnih aktivnosti u borbi protiv diskriminacije romske djece u pristupu odgoju i obrazovanju. Zadnji Izvještaj za školsku 2014/2015 je usvojen od strane Vijeća ministara BiH u januaru 2016. godine.

5. Radi dodatnog poboljšanja kvaliteta i obuhvaćenosti djece odgojem i obrazovanjem od ranog djetinjstva, uključujući pružanje odgoja što većem broju djece u dobi do 3 godine, što će se postaviti kao prioritet, tako da se osigura kvalitetan i holistički pristup razvoju djeteta, uz stalno jačanje kapaciteta stručnih osoba koji rade s djecom i njihovim roditeljima (Mjera 5. Specifični cilj G-G1)

Analizirajući dostavljene odgovore dostavljene od strane nadležnih ministarstva obrazovanja može se zaključiti da niti jedno ministarstvo nije dalo jasan i konkretan pokazatelj za realizaciju ove Mjere.

6. Radi nastavka rada na podršci u razvoju kvaliteta programa i usluga u odgoju/vaspitanju i obrazovanju djece u godini pred polazak u školu, s akcentom na osiguravanje potpune obuhvaćenosti programom u BiH kao i produžavanje trajanja programa na jednu pedagošku godinu, te obezbijediti svoj djeci na koju se ova mjera odnosi pristup programu odgoja/vaspitanja i obrazovanja u godini pred polazak u školu uz osiguranje ujednačnog kvaliteta rada u predškolskim ustanovama (Mjera 6. Specifični cilj G-G1)

Iz dostavljenih odgovora nadležnih kantonalnih ministarstava obrazovanja ne može se zaključiti da li su i u kojoj mjeri poduzimane konkretne aktivnosti u cilju implementacije ove Mjere.

7. Za izradu analize kvaliteta vremena i aktivnosti tokom boravka djece u školi van redovne nastave koja se odnosi na organiziranje produženog boravka, te predložiti mjere njihovog poboljšanja vezane za materijalno-tehničke i programske uvjete (Mjera 7. Specifični cilj G-G1)

U Posavskom kantonu nisu poduzimane konkretne aktivnosti na sprovedbi ove mjere, dok su se kantonalna ministarstva obrazovanja iz HNK, ZDK i BPK-Goražde izjasnili da poduzimaju

odgovarajuće aktivnosti na izradi izvještaja o organizaciji, realizaciji i uslovima u kojima se realizuju aktivnosti u okviru produženog boravka ali bez navođenja konkretnih i jasnih pokazatelja.

8. Revidiranje i jačanje obuke nastavnika i procesa stjecanja kvalifikacija kojim će se poboljšati ukupni kvalitet obrazovanja (Mjera 9. Specifični cilj G-G1)

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je u 2015. godini je kroz javni poziv realizovalo program „Podrška programima stručnog usavršavanja prosvjetnih radnika“ kroz koji je podržano 6 projekata pedagoških zavoda i odgojno-obrazovnih ustanova u ukupnom iznosu od 29.542,00 KM, dok su za 2016. godinu u skladu sa dostavljenim podacima planirana znatno veća sredstva u odnosu na prethodnu kalendarsku godinu za realizaciju programa „Podrška stručnom usavršavanju i cjeloživotnom učenju prosvjetnih radnika u predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju“ koji će biti dostupan odgojno obrazovnim ustanovama, pedagoškim zavodima, udruženjima prosvjetnih radnika i NVO.

Analiza dostavljenih podataka pokazuje da ministarstvo obrazovanja u Posavskom kantonu u 2016. godini planira realizaciju obuke nastavnog i stručnog kadra kroz projekat „Rani rast i razvoj“ i indeksa inkluzivnosti, dok ostali kantoni nisu pružili informacije koje se odnose na sprovođenje ove mjere.

9. Pokrenuti inicijativu radi preduzimanja djelatvornih mjera kako bi se u nastavne planove i programe uključilo obrazovanje o miru i podsticanje kulture mira i tolerancije u školama i uvesti obuke nastavnika na temu mira i tolerancije (Mjera 2. Specifični cilj G-G2)

U skladu sa urađenim Smjernicama za provođenje svjetskog programa za obrazovanje o ljudskim pravima, koje je donijelo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, nadležna ministarstva obrazovanja će tokom 2016. godine donijeti akcione planove. U akcionim planovima će biti ugrađeno poduzimanje djelatvornih mjera u nastavnim planovima i programima radi uključivanja obrazovanja o miru i podsticanje kulture mira i tolerancije u školama, te uvesti obuke nastavnika na temu mira i tolerancije.

Mjere čije aktivnosti su pokrenula nadležna ministarstva na nivou BiH:

1. Uraditi Smjernice za obrazovanje o ljudskim pravima kako bi se takvo osiguralo na cijeloj teritoriji kao što je preporučeno u okviru Svjetskog programa obrazovanja o ljudskim pravima. (Mjera 1. Specifični cilj G-G2)

U okviru Ministarstva za ljudska prava pripremljene su Smjernice za provođenje svjetskog programa za obrazovanje o ljudskim pravima u skladu sa Rezolucijom Vijeća za ljudska prava 15/11 i 24/15, koje je u skladu sa Zaključkom Vijeća ministara BiH donijela Ministrica za ljudska prava i izbjeglice BiH novembra 2015. godine.

Preliminarna zapažanja u vezi stepena realizacije Specifičnog cilja G sa preporukom

Informacije dostavljene za ovaj specifični cilj ukazuju na veći broj aktivnosti koje se preduzimaju s ciljem unaprjeđenja sistema odgoja i obrazovanje. Postavljene mjere i informacije upućuje na zaključak da je ovoj oblasti dat prioritet od strane nadležnih institucija i upućuje na aktivniju i afirmativniju politiku u ovoj oblasti, što ukazuje na visok nivo svjesnosti da je razvoj potencijala djeteta/učenika potrebno osigurati i prilagoditi potrebama djeteta.

PREPORUKA:

Potrebno je snažnije potaknuti koordinaciju obrazovnih institucija i edukaciju profesionalaca u oblasti obrazovanje, te posebno osigurati bolji nivo usaglašavanja zajedničkih mjera i aktivnosti koje će osigurati da se sistemi odgoja i obrazovanja u pogledu standarda koje traži Konvencija o pravima djeteta što efektivnije uključe u ovu oblast.

H. SPECIFIČNI CILJ: Osigurati mehanizme zaštite ranjivih grupa s posebnom pažnjom posvećenom djeci izbjeglicama, djeci migrantima, djeci s ulice, djeci u sukobu sa zakonom i drugoj djeci

**Za realizaciju ovog cilja u AP BiH predviđene su 22 mjere sa rokom realizacije do kraja 2018. U 2015. godini, u AP BiH, predviđeno je provođenje 2 mjere
Za kontinuirano provođenje predviđeno je 13 mjera**

Vijeće za djecu pokrenulo je inicijative prema nižim nivoima vlasti na provođenju 1 mjere Ministarstva na nivou BiH pokrenule su aktivnosti na provođenju 1 mjere.

Međutim kada je riječ o provođenju 13 mjera čiji je rok realizacije kontinuiran, o njihovom provođenju nadležna državna ministarstva nisu dostavila podatke, pa se može zaključiti da nisu poduzimane adekvatne aktivnosti na njihovom provođenju.

Mjere čije aktivnosti je pokrenulo Vijeće za djecu i dobilo povratne informacije o njihovom provođenju:

1. Radi osiguranja finansijske podrške kako bi se djeci manjinskim povratnicima, raseljenim osobama i Romima olakšao pristup obrazovanju, uključujući i preduzimanje mjera kojim bi se osiguralo da sva djeca imaju nesmetan pristup obrazovanju, bez straha od diskriminacije. (Mjera 2. Specifični cilj H-H1)

Ministarstvo obrazovanja Posavskog i Bosansko-podrinjskog kantona – Goražde u 2015. godini prema dostavljenim informacijama nisu osigurala finansijska sredstva za provođenje ove mjere, dok su se kantonalna ministarstva obrazovanja HNK, TK i ZDK pozitivno izjasnila u vezi implementacije ove Mjere, ali ne dajući precizne finansijske pokazatelje.

Većina navedenih aktivnosti od strane ovih kantona u pogledu implementacije ove mjere odnose se na obezbjeđivanje udžbenika i školskog pribora, organizovanju pripreme nastave za vanredno polaganje razreda osnovne škole, te dodatne podrške u savladavanju gradiva za romsku djecu.

Mjere čije aktivnosti su pokrenula nadležna ministarstva na nivou BiH:

1. Uspostaviti sveobuhvatnu bazu podataka o djeci u sukobu sa zakonom na državnom nivou i entitetskim nivoima radi analize situacije i preduzimanje mjera za poboljšanje stanja u oblasti maloljetničkog pravosuđa u BiH.

Vežano za uspostavu baze podataka dat je odgovor pod dat je odgovor pod Mjerom 3. Specifičnog cilja A. O djeci u sukobu sa zakonom u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH urađene su Smjernice za prikupljanje podataka u oblasti maloljetničkog prestupništva u BiH, koje će biti sastavni dio baze podataka.

Preliminarna zapažanja u vezi stepena realizacije Specifičnog cilja H sa preporukom

Nisu dostavljene potrebne informacije o provođenju 13 mjera za koje je u AP BiH predviđeno da se kontinuirano provode pa se ne može izvoditi zaključak o poduzetim aktivnostima na osiguranju mehanizama zaštite ranjivih grupa djece.

PREPORUKA:

U tekućoj godini treba insistirati na provođenju ovih mjera koje osiguravaju mehanizme zaštite ranjivim grupama djece s posebnom pažnjom posvećenoj djeci izbjeglicama, djeci migrantima, djeci s ulice i djeci u sukobu sa zakonom.

III Generalno zapažanje i preporuke

Zbog činjenica da je Akcioni plan za djecu donesen tek polovinom 2015. godine te da su mjere predviđene za realizaciju u 2015. godini započete sa znatnim zakašnjenjem, odnosno zakašnjenjem od pola godine i da pojedini nivoi vlasti nisu dostavili informacije donose se sljedeće

PREPORUKE

1. Neophodno je da se od strane Vlade Republike Srpske, vlada Kantona 10, Posavskog kantona i Hercegovačko-neretvanskog kantona zaključkom VM BiH zatraži dostava podataka, imajući u vidu činjenicu da su mjere pretočene u AP BiH uglavnom Preporuke koje je Komitetet za prava djeteta uputio Bosni i Hercegovini i koje su upućene vladama entiteta i kantona na nadležno postupanje;
2. Entitetska ministarstva u područjima obrazovanja, zdravlja i socijalne zaštite bi trebala imati aktivniju ulogu u provođenju mjera AP BiH, koje se odnose na njihovu nadležnost;
3. Svim nadležnim organima, organizacijama, tijelima i drugim nosiocima provođenja mjera AP BiH, uz upitnik o provođenju mjera AP BiH koje su planirane u 2016., ponovo dostaviti upit o provođenju i mjera iz 2015. godine, a u cilju sačinjavanja što kvalitetnijeg narednog Izvještaja o provođenju AP BiH;
4. Kako bi nadležni organi, organizacije i tijela imali dovoljno vremena da dostave kvalitetne odgovore, upitnike dostaviti do kraja septembra 2016. godine.

Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, na 71. sjednici održanoj 31. 8. 2016. godine, razmotrilo je i usvojilo Izvještaj o provođenju Akcionog plana za djecu BiH 2015 – 2018., za period od juna 2015. godine do aprila 2016. godine.

Zaduženo je Vijeće za djecu Bosne i Hercegovine da organizuje okrugli sto ili konferenciju na kojoj će prezentirati ovaj Izvještaj.

Zaduženo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH da:

- *Izvještaj dostavi nosiocima provođenja mjera Akcionog plana za djecu, te da isti postavi na vlastitu web stranicu s ciljem upoznavanja šire javnosti o akcijama koje Bosna i Hercegovina poduzima u cilju promocije i zaštite prava djeteta;*
- *Još jednom, od svih nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini koje nisu dostavile tražene podatke za Izvještaj, zatraži dostavu istih, kako bi se ostvarila odgovarajuća reprezentativnost uzorka te relevantnost rezultata istraživanja.*